Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

Rok 2 MAJ 1953 Nr. 5

PALESTYNA I BLISKI WSCHÓD

organ polsko-palestyńskiej izby handlowej

Cena egzemplarza zł. 1.50

TREŚĆ NUMERU PIERWSZEGO, (ROK II) „PALESTYNY I BLISKIEGO WSCHODU".

TREŚĆ NUMERU DRUGIEGO, (ROK II) „PALESTYNY I BLISKIEGO WSCHODU".

TREŚĆ NUMERU TRZECIEGO, (ROK II) „PALESTYNY I BLISKIEGO WSCHODU".

TREŚĆ NUMERU CZWARTEGO (ROK II) „PALESTYNY I BLISKIEGO WSCHODU".

Palestyna i Bliski Wschód

czasopismo poświęcone sprawom gospodarczym Palestyny i Bliskiego Wschodu

Rok II | Warszawa, maj 1933 | Nr 5

TREŚĆ NUMERU:

* *
*

W związku z akcją bojkotową towarów niemieckich w Palestynie i rozwojem jej handlu zagranicznego, powstały duże możliwości dla eksportu produktów polskich nietylko do Palestyny, ale i na Bliski Wschód, gdzie kupcy żydowscy odgrywają poważną rolę w handlu hurtowym. Aby możliwości te odpowiednio wykorzystać, należy zetknąć kontrahentów, umożliwić wyjazd zainteresowanych kupców, przemysłowców, agentów, wojażerów i t. p., którzy, zabierając kolekcje towarów polskich, mogliby wejść w bezpośredni kontakt z importerami lewantyńskimi, zbadać na miejscu warunki i wymogi rynku, zawierać tranzakcje na zasadzie próbek etc. Ten sposób pracy, zwłaszcza na rynkach zamorskich, okazał się najefektywniejszym. Niestety jednak, sprawa wyjazdów handlowych — wobec stanowiska władz fiskalnych i ostrych ograniczeń w wydawaniu paszportów — jest zagrożona.

* *
*

Eksport z Polski do Palestyny stale wzrasta. Zjawisko to idzie po linji zasadniczej tendencji naszej polityki handlowej bezpośrednich stosunków z odbiorcami naszych towarów. Odmiennie kształtują się stosunki w imporcie artykułów palestyńskich do Polski. Palestyna produkuje cały szereg artykułów i surowców, nie wytwarzanych w Polsce, jak np. pomarańcze, tytoń etc. Import tych artykułów w myśl tendencji bezpośrednich zakupów, winien być przychylnie traktowany przez nasze czynniki miarodajne. Mimo to jednak przywóz pomarańczy palestyńskich do Polski — odbywający się wyłącznie przez Gdynię — zmniejszył się: wysokie cło podraża cenę towaru i zmniejsza możliwości zbytu na rynku polskim. Państwowy Monopol Tytoniowy obecnie nie poczynił zakupów tytoniu palestyńskiego. Zjawisko, wzrastającego przywozu z Polski, przy równoczesnym spadku wywozu towarów palestyńskich do Polski, jest już obszernie w Palestynie komentowane (pisma codzienne, gospodarcze, Stała Komisja Handlowa i t. p.). Mogący nastąpić zwrot w opinji palestyńskiej, zaszkodziłby dalszemu rozwojowi stosunków handlowych polsko-palestyńskich.

Rewizja polityki handlowej czynników miarodajnych odnośnie przywozu z Palestyny dwóch wyżej wspomnianych artykułów jest wskazana i winna być jaknajrychlej wprowadzona w życiu.

* *
*

Dnia 14 maja b. r. nastąpiło otwarcie Oddziału Banku Polska Kasa Opieki w Tel-Awiwie w Palestynie.

Zakres czynności Oddziału obejmować będzie przedewszystkiem ruch oszczędnościowy i przekazowy. Dzięki uruchomieniu Oddziału P. K. O. w Tel-Awiwie, można będzie w sposób łatwy, szybki i tani przekazywać pieniądze z Polski do Palestyny oraz z Palestyny do Kraju.

* *
*

Przyznanie przez Rząd palestyński 5.500 certyfikatów imigracyjnych, zamiast 15.000 żądanych przez Agencję Żydowską, rozczarowało boleśnie społeczeństwo żydowskie. Rozczarowanie to było tem głębsze, że przy obecnym szybkim rozkwicie gospodarczym Palestyny, zwiększeniu się jej absorbcyjnej siły imigracyjnej i odczuwanym w ostatnich miesiącach braku sił roboczych z jednej strony, a obecnych warunkach w djasporze, wymagających stworzenia ułatwień imigracyjnych z drugiej strony, sądzono powszechnie, że rząd mandatowy szerzej odemknie przywarte wrota Palestyny. Wyznaczone z przyznanego kontyngentu 1.000 certyfikatów dla uchodźców z Niemiec nie zaspokoi — wobec zaszłych wypadków — nagłych potrzeb chwili obecnej i uszczupli kwoty innych krajów, w których również daje się odczuwać wzmożony pęd emigracyjny (kryzys). Nie zrównoważyły szali uproszczenia formalności przy przyznaniu 400 certyfikatów dla kategorji kapitalistów (posiadaczy 1.000 funtów).

* *
*

Raport o spisie ludności Palestyny w r. 1931 stwierdza, że „imigracja żydowska pobudziła produkcję i bardziej efektywne użytkowanie bogactw naturalnych, przyczyniając się do stworzenia źródeł utrzymania powiększonej ludności. Związany z imigracją tą, przypływ kapitału zwiększył siłę nabywczą ludności i możliwości dalszego rozwoju". P. Mills, kierownik spisu, nie wypowiada swego zdania o imigracyjnej sile absorbcyjnej Palestyny.

Biorąc pod uwagę obecne zaludnienie uprawnych terenów sąsiedniego górzystego Libanu, Palestyna mogłaby w krótkim czasie pochłonąć dodatkowe 2 miljony ludności.

* *
*

Pomimo pomyślnych widoków rozwoju Hajfy, które zaczynają się już realizować (ukończenie budowy portu, prace nad ułożeniem rurociągu naftowego, plan budowy linji kolejowej do Bagdadu etc.) główny prąd imigracyjny

kieruje się do Tel-Awiwu. Zrozumiała jest zupełnie predylekcja mas do tego miasta, słusznie uważanego za twór woli żydostwa, gdzie znajduje ono przytulną atmosferę, swój „home" narodowy w miniaturze. Jednak taka koncentracja imigracji w jednem ośrodku kryje w sobie poważne niebezpieczeństwa natury gospodarczej, które w chwili obecnej już się ujawniły: spekulacja gruntowa, handlu domami i lokalami. Należałoby przeto racjonalniej i zdrowiej skierować prąd imigracyjny, nietylko do osiedli wiejskich, ale i do miast, a przedewszystkiem do Hajfy. Wprawdzie oblicze Hajfy, z powodu jej międzynarodowego znaczenia, nigdy nie stanie się równie jednolite, jak oblicze Tel-Awiwu, ale właśnie to międzynarodowe znaczenie stwarza możliwości gospodarcze o wiele większe, aniżeli te, jakie posiadają inne miasta Palestyny i winno ściągać ludzi o nastawieniu gospodarczem, a zwłaszcza przemysłowców i większych kupców.

* *
*

Pakt uznania między Saudją (zjednoczone królestwa Hedżasu i Neżdżu) a Transjordanją, dopełniający układ irasko-hedżaski, stanowi punkt zwrotny w polityce arabskiej i przyczyni się niewątpliwie do stabilizacji stosunków na Bliskim Wschodzie. Dla Emira Abdulli pakt ten stanowi usunięcie niebezpieczeństwa inwazji wahabickiej, dla króla Ibn Sauda — położenie kresu nadziejom buntowniczych plemion na pomoc i schronisko w Transjordanji (rewolta Ibn-Rafady). Obaj władcy mogą się obecnie spokojnie oddać pracy nad stworzeniem pomyślnych warunków dla rozwoju gospodarczego krajów. Znane już nam jest położenie gospodarcze Transjordanji. Niemniej ucierpiała wskutek kryzysu światowego Saudja. Najpoważniejsze źródło dochodu społecznego — ruch pielgrzymkowy — gwałtownie się zmniejszył. Rząd nie płaci za dostawy zamówionych towarów i zalega w wypłacie pensyj urzędniczych. Ogólne zadłużenie rządu wynosi Ł. 300.000.

Równocześnie dają się zauważyć oznaki poprawy sytuacji. Udoskonalony został aparat administracyjny, — wprowadzono nowe urządzenia — rozszerzono sieć telegraficzną; wybudowano nowe drogi, a autobusy wypierają karawany wielbłądzie na drodze do Mekki. Dla ułatwienia ruchu pielgrzymkowego buduje się, przy pomocy finansowej grupy indyjskiej, nową linję kolejową z Dżeddy do Mekki. Ex — kedyw Egiptu, Abas Hilni, zakłada w Dżeddzie bank o kapitale 2 miljonów funtów. Amerykańskie towarzystwa naftowe i Iraq Petroleum Co. rozpoczęło wiercenia w poszukiwaniu nafty na terenach Arabji.

* *
*

OBECNA SYTUACJA GOSPODARCZA PALESTYNY

Departament Gospodarczy Agencji Żydowskiej przesłał nam sprawozdanie obecnej sytuacji gospodarczej Palestyny, które zamieszczamy poniżej.

(am.) Od niedawna zarówno w prasie palestyńskiej, jak i zagranicznej można wyczuć pewne zaniepokojenie w związku z sytuacją gospodarczą w Palestynie. Niektórzy publicyści wdali się w przepowiednie co do ukształtowania się dalszych wypadków życia gospodarczego. Jednak przewidywania, czynione odnośnie dziedziny gospodarczej jakiegokolwiek kraju nie mogą być nigdy połączone z minimalną chociażby odpowiedzialnością, gdyż łatwo o niespodziane wydarzenia, które na żadną dziedzinę życia nie wywierają tak wielkiego wpływu, jak właśnie na dziedzinę gospodarczą. Dobrą nauczką pod tym względem były nieliczne dnie amerykańskiego kryzysu bankowego. Inflacja dolara, jak i marki niemieckiej, nie pozostały bez wpływu na rozwój gospodarczy Palestyny. Zniszczenie placówek żydowskich w Niemczech, oraz ogólna sytuacja gospodarcza na całym świecie odbiją się niewątpliwie na stosunkach gospodarczych środkowej i wschodniej Europy. Wszystkie te czynniki wywierają wpływ na położenie Palestyny, bądź dodatni, bądź też ujemny.

Wyłuszczenie na tym miejscu pewnych kwestyj, poruszanych na posiedzeniu Instytutu Gospodarczego, pozwoli na zorjentowanie się w ogólnej sytuacji gospodarczej Palestyny.

Jeśli wnikniemy bowiem w przyczyny, odczuwanych ostatnio w prasie zaniepokojeń, to dojdziemy do wniosku, że podłożem ich jest nieumiejętne lokowanie kapitałów.

Przed zanalizowaniem sytuacji gospodarczej w chwili obecnej, i zastanowieniem się nad drogami, które zapewnią dobrobyt na dłuższą metę czasu, wskazanem będzie wykazać różnice między położeniem gospodarczem roku 1925 i roku 1933.

Wybór sposobów inwestowania kapitałów.

Możliwości lokat kapitałów przed 7-miu laty były bardzo ograniczone. Przeważna część pieniędzy przywieziona do Palestyny w r. 1925 była lokowana w placach i budowlach, za które wówczas płacono bardzo wysokie ceny. Inne dziedziny gospodarcze nie były wówczas jeszcze wyzyskane odpowiednio dla inwestycji kapitałów. Plantacje cytrusowe i wszelkie gałęzie przemysłu były dopiero w zaczątkach. W ten sposób inwestycje w budowlach i placach pochłonęły lwią część kapitałów. Gdyby przynajmniej rozwój kraju dotrzymy-

wał kroku ilości zakładanych plantacyj, kapitaliści mieliby możność konsolidowania się. Jednak proces ten nie utrzymał się, co spowodowało załamanie się gospodarcze. Było to skutkiem tego, że popyt na artykuły najważniejszego wówczas przemysłu znacznie zmalał: domy spadły na wartości, a właściciele domów, nie rozporządzający dostatecznemi środkami finansowemi, byli zmuszeni wyprzedać swe majątki ze stratą, aby móc spłacić swe długi. Obecnie położenie jest zupełnie inne. Pomimo tendencyj inwestycyjnych, panujących w obu wymienionych gałęziach, t. j. w plantacjach cytrusowych i w budowlach, odczuwa się chęć stworzenia nowych gałęzi gospodarczych. W sprawozdaniu Zrzeszenia Palestyńskich Przedsiębiorców podane jest np. że w ciągu zeszłego roku zostało założonych 21 fabryk i wiele innych ma być wkrótce założonych. Należy nadmienić, że wytwórczość istniejących już przedsiębiorstw znacznie się wzmogła. Rozwój przemysłu zaznaczył się nietylko we wzroście produkcji, ale także w ulepszeniu jakości produkowanych towarów, w potanieniu kosztów produkcji i ulepszeniu organizacji sprzedaży zarówno na krajowym jak i na zagranicznym rynku. Rezultaty te są wynikiem propagandy krajowych wyrobów, która wpłynęła na podniesienie zdolności konkurencyjnej przemysłu krajowego. Przy powierzchownem zbadaniu danych liczbowych palestyńskiego eksportu nie odniosłoby się tego wrażenia, gdyż w niektórych wypadkach cyfry wykazują nawet spadek. Zwiększona wytwórczość fabryk palestyńskich znalazła zbyt na rynku wewnętrznym, dzięki rosnącym na nim zapotrzebowaniu, które przyczyniło się do spadku eksportu. Przy tem otworzyły się znaczne widoki rozwoju eksportu palestyńskiego przemysłu:

a) dzięki przejęciu stacji hydroelektrycznej nad Jordanem, co spowodowało potanienia ceny prądu;
b) dzięki zakończeniu budowy portu w Hajfie, co umożliwia powiększenie ilości przewożonych towarów przez Palestynę do krajów sąsiednich i zniżenie kosztów przewozu towarów importowanych i eksportowanych.

W rolnictwie daje się zauważyć wzmożoną tendencję zróżniczkowania uprawy. Podczas gdy w r. 1925 w rolnictwie istniała jedynie uprawa zboża i owoców cytrusowych, przyczem uprawa tych ostatnich stała na b. niskim poziomie rozwoju, w ciągu ostatnich lat, a szczególnie w r. 1932 przeszło się w głównej mierze do gospodarki mieszanej, począwszy od hodowli drobiu i uprawy warzyw do hodowli owiec i gospodarstwa mlecznego.

Z punktu widzenia ogólnego rozwoju gospodarczego nasuwa się jeszcze jedna możliwość lokaty kapitału: wydanie papierów wartościowych finansowo-przemysłowych towarzystw, jak: „Cieplice Tyberjady“, T-wa „Kąpieli kallijskich“, „Palestine Potash Co“, „Palestine General Mortgage Bank“, „South African Palestine (Binjan) Co.“, „Halwaah v'Hisachon“. Jeśli chodzi o ceny, to poziom ich był w r. 1925 b. wysoki. Ceny towarów, które musiała Palestyna

importować, a szczególnie materjały budowlane były b. wysokie. Poziom tych cen długo się nie utrzymał i nagle nastąpiło załamanie się ich.

Położenie w obecnej chwili uległo zupełnej zmianie. Warunki ekonomiczne na całym świecie, a szczególnie w ciągu ostatnich 2-ch lat, t. j. w latach 1931/32 wpłynęły na spadek cen do minimum. Jest dlatego prawie niemożliwem spodziewać się dalszego spadku cen, przeciwnie wszystko to pozwala wnioskować, że od r. 1933 tendencja będzie szła w kierunku zwyżkowym. Stan ten jest bezwątpienia w obecnej chwili korzystną okolicznością dla inwestycji w Palestynie.

Stosunki walutowe.

Spadek funta angielskiego w końcu r. 1931 ściągnął kapitały do Palestyny. Powierzchowne porównanie cen w funtach złotych wykazuje, że w okresie od r. 1925—32 spadły one o prawie 30%. Spadek funta angielskiego spowodował dalszą, 40% zniżkę cen. Zrozumiałem jest więc, że dla kapitalistów z krajów o złotej walucie, korzystnem jest lokowanie kapitałów w Palestynie. W rzeczywistości oznacza to, że za cenę jednostki w roku 1925 teraz można otrzymać dwie jednostki.

Zyski.

Ogólny indeks z roku 1925 wykazuje, że przeciętny zysk z przedsiębiorstwa, nieźle prosperującego, wynosi około 10%. Ostatnio ogłoszony indeks wykazał połowę wysokości dawnego, a mianowicie 5%. Wynika z tego, że plantacje, które w r. 1925 nie były bardzo ponętną lokatą kapitałów, teraz należą do najbardziej intratnych przedsięwzięć.

Kredyt.

W r. 1925 trudno było uzyskać kredyt, co pozostawało w związku z brakiem dostatecznych kapitałów w Palestynie. Należy zaznaczyć, że na te przedsiębiorstwa do których w r. 1925, wskutek braku zaufania, niechętnie odnoszono się, teraz doznają poparcia ze strony banków. Następnie należy nadmienić, że nastąpił znaczny spadek stopy procentowej. Zamiast 9 — 10% (a nieraz nawet więcej), które były żądane przez banki w r. 1925, jest dziś stopa procentowa 7,5%.

Znormalizowanie rozwoju gospodarczego.

W roku 1925 poprawa konjunktury nastąpiła nagle, podczas gdy obecne pomyślne warunki rozwoju gospodarczego są wynikiem długotrwałej pracy. Początki dzisiejszego rozwoju przypadają na rok 1927. W roku tym zaczęto zakładać na większą skalę plantacje cytrusowe i na początku roku 1929 organa gospodarcze były zdania, że Palestyna znajduje się na progu niebywałego roz-

kwitu gospodarczego. Niestety wypadki sierpniowe spowodowały nagłą przerwę w tym procesie rozbudowy, ale tylko na krótki czas. Rozwój postępował w dalszym ciągu, a obecnie możemy już zbierać w plantacjach cytrusowych owoce z inwestowanych w ciągu ostatnich pięciu łat kapitałów w wysokości Ł.P. 10.000.000. Mimo to, że większość inwestycyj teraz dopiero daje znaczne dochody, wpływ ich daje się już jednak odczuwać na rynku krajowym. Zyski z plantacyj cytrusowych tworzą teraz podstawy dla nowych inwestycyj w tej lub innej dziedzinie. W przeciwieństwie do roku 1933, w roku 1925 nie dawał się zauważyć obieg kapitałów.

Depozyty.

Następnym bodźcem dla dalszych inwestycyj są względnie duże depozyty w palestyńskich bankach. Nie można ustalić ich dokładnej wysokości, przypuszczalnie wynoszą one minimum Ł. P. 6 miljonów, z których około 5 miljonów funtów palestyńskich należy do Żydów. Ciekawe jest stwierdzenie, że wzrost w tej dziedzinie jest stały. Według szacunkowego obliczenia palestyńskich banków, ogólna suma depozytów wynosiła w końcu roku 1931 Ł. P. 5.750.000, z czego 60% należy do Żydów. Czynniki gospodarcze twierdzą, że niema powodów do zadowolenia z lokat stosunkowo tak wielkich sum. Kapitały te lokują ludzie w bankach palestyńskich, obawiając się strat, jakie mogłyby wyniknąć z inwestowania ich w swoich krajach. Istnieje więc możliwość, że wraz z polepszeniem sytuacji gospodarczej na świecie, pieniądze te zostaną wycofane. Jednak po bliższem zbadaniu tej kwestji, obawa wycofania tych lokat jest bezpodstawna. Słuszne jest bowiem przypuszczenie, że większość kapitalistów ma zamiar zostać ze swoim kapitałem w Palestynie. Następnie badania wykazały, że ⅓ tych pieniędzy należy do mieszkańców Palestyny, podczas gdy pozostałe ⅔ należą do ludzi, którzy albo mieszkają zagranicą, albo też jako emigranci lub turyści nie osiedlili się jeszcze. Przynajmniej połowa tych ⅔ kapitałów należy do osób, które jeszcze nie zdecydowali się czy osiąść w Palestynie, czy wrócić do swych krajów. Co się zaś tyczy pozostałej połowy, to istnieją dostateczne dowody, że właściciele ich są zdecydowani osiedlić się w Palestynie, jednak jeszcze nie rozstrzygnęli w jakiej gałęzi i kiedy mają ulokować swoje kapitały. Te badania pouczają nas o tem, że najmniej ⅓ kapitałów mogłaby odpłynąć zagranicę, co jednak nieznacznie odbiłoby się na gospodarce krajowej. Możemy nawet stwierdzić, że sytuacja gospodarcza poprawiłaby się dzięki temu odpływowi, wskutek możności określenia kapitałów, pozostających do dyspozycji. Banki szczególnie mile widziałyby to wycofanie lokat, gdyż byłyby w stanie z większą pewnością rozporządzać pozostałemi kapitałami, podczas gdy teraz, pieniądze te leżą bezużyteczne, jako „krótkoterminowe, zagraniczne lokaty".

Siła nabywcza ludności.

Wyżej przytoczone czynniki wykazały znaczne zwiększenie się siły nabywczej Jiszuwu. Po gorączkowem tempie, z jakiem odbywało się inwestowanie kapitałów w r. 1924/25, byli wszyscy kapitaliści zmuszeni do zmniejszania swych wydatków do minimum, co wpłynęło na skurczenie się siły nabywczej. Jedynym elementem, którego siła nabywcza się nie zmniejszyła, byli robotnicy i urzędnicy.

Teraz sytuacja jest inna. Wskutek powiększenia się siły nabywczej i posiadania środków finansowych, mieszkańcy i emigranci wykazują t. zw. „psychologiczną reakcję". Siła nabywcza, która przez tyle lat była wstrzymana, teraz zwiększyła się, częściowo również dzięki temu, że czerpie dochody z kapitałów przedtem inwestowanych.

Wnioski.

Należy podkreślić, że wykazanie różnic, zachodzących między tymi obu okresami, t. j. r. 1925 i 1933, nie ma na celu wzbudzania w ludziach przesadnego optymizmu, ani też szerzenia przesadnego pesymizmu. Nie chcielibyśmy także widzieć wszystkiego przez różowe okulary. Należy zrozumieć, że dzisiejsza sytuacja nie jest jeszcze taka, jaka powinna być i że na drodze naszej piętrzy się mnóstwo przeszkód. Powinniśmy z całą ostrożnością postępować, jeśli nie chcemy stracić tego, co zdobyliśmy. Należy mieć na oku to, że właśnie teraz, gdy sytuacja nasza budzi zaufanie, pożądane jest znalezienie takich metod i systemów, któreby ten rozkwit utrwaliły na większy przeciąg lat. Teraz, bardziej, niż kiedykolwiek, koniecznemi czynnikami, prowadzącemi do tego celu są nietylko entuzjazm i oddanie się dla sprawy, ale także ostrożność, umiarkowanie i przewidywania.

Nie należy zapominać, że koncentracja na plantacjach cytrusowych i w dziedzinie budowlanej, chociaż dotychczas nie pociągała za sobą złych konsekwencyj, może je spowodować. W ciągu roku ubiegłego żydowski kapitał został zainwestowany w następujący sposób:

1,5 Ł. w budowlach i placach budowlanych,

1,5 Ł. w plantacjach cytrusowych

i około ½ Ł. w przemyśle i komunikacji.

Do dziś dnia mógł taki rozdział być logiczny i rozsądny. Ten stopniowy rozwój przemysłu ochronił Palestynę przed nadprodukcją i kryzysem, które mają miejsce w innych, uprzemysłowionych krajach. Niema bowiem pewniejszych i szybszych metod, od uprzemysłowienia, ażeby wchłonąć wzrastającą imigrację, wśród której znajdują się w dużej mierze wyszkoleni rzemieślnicy, mechanicy i t. d. Stosunek lokat w budowlach do ogólnych inwestycyj może

być tylko w tym wypadku stwierdzony, gdy będziemy znali dokładną wielkość imigracji. Ale wzajemny stosunek tych dwóch dziedzin, t. j. przemysłu i gospodarstwa cytrusowego, powinien ulec przekształceniu, przynajmniej w ciągu następnych dwóch, trzech lat, tak, aby za każdy funt w gospodarstwie cytrusowem były lokowane trzy funty w przemyśle. Niektórzy nasi znawcy życia gospodarczego posuwają się jeszcze dalej w tem twierdzeniu i proponują kilkuletnią przerwę w zakładaniu plantacyj. Zdania tego nie podzielamy, jednak dobrze byłoby zastosować się do ostrzeżenia przed jednostronnością uprawy i skoncentrować nasze siły w kierunku ustabilizowania stosunków, panujących w przemyśle pamarańczowym, zorganizowania transportu i sprzedaży, oraz przeróbki pobocznych produktów owoców cytrusowych. Bez wątpienia należy obecnie wytężyć wszystkie siły w kierunku usystematyzowania naszej pracy gospodarczej. Kapitał prywatny kroczy dziś wytkniętemi drogami, które prowadzą do zapewnionych zysków. Jednak musimy znaczną część naszej pracy skierować na dziedzinę przemysłu i mieszanego gospodarstwa. Niektóre gałęzie rolnictwa, jak np. uprawa warzyw, wydają się rokować wielką przyszłość. Nie ulega wątpliwości, że dla imigrantów z ograniczonemi środkami finansowemi otwierają się duże perspektywy pomyślnego rozwoju, wskutek połączenia gospodarstwa cytrusowego z innemi gałęziami rolniczemi. Na tem polega najlepsze zabezpieczenie przeciw nieprzewidzianym zaburzeniom na światowym rynku pomarańczowym.

Zwalczanie możliwych niebezpieczeństw wskutek jednostronnej uprawy, następnie konieczność popierania gospodarstwa mieszanego, skierowanie kapitałów do dziedziny przemysłu — czynności te jednak nie wyczerpują programu wszystkich organów gospodarczych, zainteresowanych rozwojem Palestyny.

Niesumienna spekulacja ziemią godzi w dalszy rozwój rolnictwa Palestyny. Celem uniknięcia tego niebezpieczeństwa została założona specjalna centrala informacyjna dla kupna ziemi. Bardziej radykalnem rozwiązaniem byłoby stworzenie centrali kupna ziemi na dużą skalę, silnej, reprezentacyjnej, ażeby handel ziemią odbywał się pod jej kontrolą w celu pomyślnego rozwoju kraju.

Zainteresowanie się temi problemami, zwalczanie gospodarczej reakcji i bezrobocia jest nieodzownym nakazem chwili. Należy jeszcze dodać, że musi być tu stosowana metoda stałej, systematycznej współpracy wszystkich czynników naszego życia w Palestynie, a między innemi przedewszystkiem instytucyj gospodarczych, których siedziba zarządu znajduje się poza Palestyną, a pole działania w Palestynie.

M. DIZENGOFF.
Burmistrz Tel-Awiwu.

PRZEMYSŁ DOMOWY

MOŻLIWOŚCI ROZWOJU W PALESTYNIE.

Nr. 2 Palestine & Middle East zawiera artykuł p. M. Dizengoffa, burmistrza Tel-Awiwu, o aktualnem zagadnieniu rozwoju przemysłu domowego w Palestynie.

(mf) W dobie obecnej Palestyna jest znów terenem przypływu emigracji ze wszystkich części świata i należy sądzić, że najbliższa przyszłość wykaże ciągłe wzmaganie się tego ruchu. Wprawdzie w chwili obecnej nowi emigranci łatwo znajdują zatrudnienie, jako że wskutek wzmożonego ruchu budowlanego i plantacyjnego, istnieje zapotrzebowanie na tysiące robotników, lecz właśnie w latach rozkwitu i dobrobytu należy zwrócić uwagę na możliwości zmiany konjunktury i teraz jest najwłaściwsza chwila, aby dać silne podstawy przyszłości.

Przypuszczenie, że ruch budowlany i zakładanie plantacyj pomarańczowych, mogą rozwijać się w przyszłości w tak intensywnym stopniu, jak obecnie, jest może zbyt optymistyczne. Nasze miasta i kolonje nie będą mogły wciąż zatrudniać tysięcy nowych emigrantów, przybywających rok rocznie, chyba że będą stworzone nowe źródła egzystencji i nowe możliwości produktywnej pracy.

Imigracja zaś może mieć miejsce nadal tylko w tym wypadku, jeżeli przemysł krajowy okaże się zdolnym zatrudnić znaczną część nowych przybyszów

Potrzeba dodatkowych źródeł dochodu.

Czyż można uzależnić rozwiązanie tego problematu od prywatnych fabryk przedsiębiorstw. Niewątpliwie, nie. Inwestowanie wielkich kapitałów, potrzebnych na zakładanie fabryk, zakup ziemi, budynków, maszyn i na środki obrotowe, leży poza granicami możliwości materjalnych przeciętnego obywatela stanu średniego. Nawet dobrze usytuowani przemysłowcy nie mogą sobie pozwolić na inwestowanie dużych sum w przemyśle w kraju młodym bez jakiejkolwiek pomocy ze strony związków komunalnych lub rządu. Prawdą jest, że przemysł w Palestynie wykazał swe zdolności konkurencyjne w stosunku do innych i osiągnął pomyślne wyniki w zdobywaniu nowych rynków, wątpliwem jest jednak, czy długo będzie w stanie dotrzymać kroku imigracji a nie wolno lekceważyć możliwości nagłego spadku wraz z jego konsekwencjami. Należy przeto stworzyć mocniejsze podstawy życia gospodarczego Palestyny a jest to jedynie możli-

we jeżeli wraz z budową, zakładaniem plantacyj i rozwojem wielkiego przemysłu, stworzone zostaną pomyślne warunki rozwoju przemysłu domowego.

Wśród znacznej części ludności odczuwa się konieczność dodatkowego dochodu jako uzupełnienie ich stałych zarobków. Wielu mieszkańców miast nie może zaspokoić swych najżywotniejszych potrzeb. W Tel-Awiwie naprzykład uiszczenie najniższej stawki podatkowej w wysokości 400 milsów leży poza zdolnością płatniczą wielu mieszkańców. Jeżeli takie warunki są w kwitnącym i rozwijającym się Tel-Awiwie, to łatwo można sobie wyobrazić położenie materjalne ludności w innych miastach.

Stopniowy upadek miasta Safedu wzbudzał troskę przez szereg ubiegłych lat. Jasne jest, że przemysł domowy mógłby się bardzo przyczynić do jego odrodzenia gospodarczego.

Nawet obecnie, w okresie rozkwitu plantacyj, gdy budownictwo i przemysł rozwijają się w gorączkowem tempie, dodatkowe źródła dochodu, jakiego dostarczyć może przemysł domowy, byłoby zbawieniem dla wielu tysięcy rodzin. Niewykwalifikowany robotnik w Palestynie, pracując 6 dni w tygodniu, zarabia w mieście od ŁP. 6 do ŁP. 7 miesięcznie, a w kolonjach od ŁP. 5 do ŁP. 6. Jednak tydzień roboczy przeciętnie biorąc, nie wynosi w Palestynie 6 dni, jak to widać z poniższej tablicy:

Rok	Ilość dni rob. w roku	Ilość dni rob. w tygod.
1922	222	4,3
1923	120	2,3
1924	130	2,5
1925	250	4,8
1926	265	5,1
1927	109	2,1
1928	161	3,1
1929	255	4,9
1930	274	5,2
1931	291	5,6
1932 I półrocze	148	5,7

Jasnem jest przeto, że wiele rodzin robotniczych, nawet nielicznych, nie może utrzymać się jedynie z zarobków głowy rodziny, a z powiększeniem się rodziny sytuacja staje się jeszcze bardziej ciężka.

Oparcie się przeto na pewnym dodatkowym dochodzie dla przetrwania ewentualnego okresu bezrobocia staje się nader ważnym problematem.

Zagadnienie to jest poczęści rozwiązane na wsi dzięki istnieniu małych gospodarstw (ogrodów warzywnych i t. p.), które pomagają w wyżywieniu rodziny. Lecz robotnik miejski a zwłaszcza robotnik niewykwalifikowany, zatrudniony przy budowli lub jakiejś innej sezonowej pracy, może przemysł

domowy jedynie uważać za źródło uzupełnienia swoich zarobków. Należy jeszcze podkreślić, że nie wszyscy imigranci palestyńscy są robotnikami. Wielu z nich należy do stanu średniego; nie mają oni zabezpieczonych środków utrzymania i trudno jest im się osiedlić przy fabryce lub na kolonji w charakterze płatnych robotników. Jest to klasa imigrantów, których kryzys w Ameryce i Europie, zmusił do wyjazdu do Palestyny. Na założenie fabryki lub przedsiębiorstwa na dużą skalę nie mają środków finansowych, przeważnie też nie nadają się oni do tego, aby w wieku lat 35 — 45 rozpocząć naukę rzemiosła i stać się rzemieślnikami zwłaszcza gdy walka o byt staje się dla nich kwestją życia i śmierci. W tym wypadku najlepszem rozwiązaniem tego palącego zagadnienia jest przemysł domowy. Liczna rodzina nie jest tu bowiem ciężarem, jak to ma miejsce w większości wypadków, gdy utrzymanie spada na głowę rodziny, lecz przeciwnie jest korzyścią realną, gdyż każdy z członków rodziny może pomóc w tem rzemiośle i przez to wnieść przypadającą na nich zarobku część do ogólnego budżetu domowego. Niema tu w przeciwieństwie do dużych fabryk potrzeby inwestowania znacznych kapitałów na zakup maszyn i narzędzi. Rodzina może rozpocząć pracę na małą skalę i w licznych wypadkach można się jej nauczyć w ciągu kilku tygodni.

Przemysł domowy dawniej a teraz.

Przemysł domowy wywołuje widmo 16-o godzinnego dnia pracy, marnej egzystencji przy nieograniczonym wyzysku. Inni twierdzą, że z chwilą rozwoju przemysłu wielkiego, przemysł domowy należy do przeszłości. Rozważania te są jednak oparte na niedostatecznem zrozumieniu rozmiarów przemysłu domowego i wogóle tyczy się zacofanego i nierozwiniętego życia gospodarczego.

Przemysł domowy w przeszłości był dla rzemieślnika ucieczką przed uciskiem kapitału. Mały rzemieślnik, wyparty z rynku przez fabrykę, stawał się łupem kupca i pośrednika, którzy żyli z pracy rzemieślnika domowego. Znajdował się on w tak samo ciężkiem położeniu z tą tylko jeszcze różnicą, że nie miał nad sobą ani nadzoru państwowego ani też ustaw o ochronie pracy, któreby go brały pod opiekę.

Sama już jego izolacja była przeszkodą w zdobywaniu praw, o które walczył zorganizowany robotnik fabryczny. Ten rodzaj przemysłu domowego był ogólnie przyjęty w przemyśle jedwabniczym w Lyonie w połowie 19-go wieku i w przemyśle tkackim u Żydów w Polsce i na Litwie.

Lecz warunki się obecnie zmieniły. Przemysł domowy w chwili obecnej popierany jest przez państwo i organizacje publiczne, które pomagają rzemieślnikom w dziedzinie techniki (przez doskonalenie metod pracy), dostarczają im kredytu na zakup narzędzi i surowców, jak również ułatwiają im zbyt ich

towarów. Z chwilą uwolnienia się od pośrednika, zarówno wysokość płac roboczych jak i zresztą cała jego egzystencja uległyby ogólnej poprawie.

Przemysł domowy w innych krajach.

W artykule ogłoszonym w „Palestine and Near East Economic Magazine" z roku 1927 podałem liczne przykłady przemysłu domowego w Anglji, Irlandji, Niemczech, Szwajcarji, Belgji, w krajach, w których szczególnie ciężki przemysł jest doskonale rozwinięty, lecz gdzie mimo to przemysł domowy zajął poważne stanowisko. Znaczenie przemysłu domowego jest szczególnie wielkie w kolonjach Azji i Afryki. Został on tak mocno ugruntowany, głównie przy pomocy instytucyj publicznych, że teraz stanowi w niektórych miejscowościach główne źródło dochodu ludności. Od Dalekiego Wschodu do Zachodniej Afryki znajdujemy coraz bardziej rozgałęziony przemysł domowy.

W Indjach Holenderskich przemysł domowy jest popierany przez specjalny Departament rządowy, który dzieli się na cztery wydziały, zajmujące się czterema głównemi gałęziami przemysłu: przędzalnictwem, wyrobem artykułów skórzanych, garncarstwem i batikowaniem. Departament przyczynia się do udoskonalenia metod pracy przy zachowaniu jednak charakteru tych wyrobów.

Rząd francuski nie szczędził wyników dla rozwinięcia przemysłu domowego w Algierze. Głównemi wytworami są tu dywany, hafty, złoto i artykuły jubilerskie, wyroby z mosiądzu i drzewa, wyroby garncarskie, których to wartość znacznie spadła w połowie 19-go wieku z powodu zmiany upodobań mieszkańców, zmiany warunków rynku, konkurencji wyrobów fabrycznych, pogorszenia się jakości wytworów i t. p. Po pewnym jednak czasie, w końcu 19-go wieku i na początku 20-go wieku, przemysł domowy został odbudowany i udoskonalony i stał się przeto ważnym czynnikiem w poprawie bytu materjalnego i warunków kulturalnych miejscowej ludności. Akademja w Algierze założyła specjalny instytut, którego zdaniem było wynalezienie farb pod względem gatunku tak dobrych, jak farby roślinne, używane dotychczas w różnych gałęziach przemysłu domowego. Wiele wysiłków zużyto na upiększenie i przywrócenie motywów krajowych (tubylczych). Założono 20 szkół dla chłopców a 25 dla dziewcząt, gdzie uczono wszelkiego rodzaju rzemiosła.

Szkoły te zajmują się nietylko nauczaniem, lecz także wynajdywaniem pracy dla swych wychowanków i zaopatrzaniem ich w potrzebne surowce. Zbyt tych artykułów na korzystnych warunkach podejmowany jest przez specjalną organizację (Oeuvre d'Assistance Social Post Scolaire). Rząd francuski założył również w Algierze „Maison de l'Artisanat iudigene" dla szerzenia wiedzy o tych dziedzinach przemysłu, dzięki znajomości, których członkowie rodziny a zwłaszcza kobiety mogłyby znaleźć zatrudnienie w domu.

Ośrodek ten kształci instruktorów, których zadaniem jest zakładanie wzorowych warsztatów w różnych częściach kraju, gdzie tubylcy uczą się rzemiosła.

Instruktorzy ci dostarczają różnych narzędzi, a niekiedy nawet i surowców. Rady i wskazówki są zawsze udzielane nawet po opuszczeniu warsztatów. Ośrodek ten traktuje z kupującymi a często też nawet na własną rękę kupuje i sprzedaje. Energiczne poparcie ze strony władz stały się bodźcem do dalszego rozwoju przemysłu domowego.

Warto wspomnieć o kolejach dziejów, jakie przeszedł jedwabniczy przemysł domowy w Iraku. Spadek zapotrzebowania w tej gałęzi przemysłu ciężko dotknął tkaczy jedwabniczych, groziło to całkowitą ruiną przemysłu, który przez cały szereg lat był w pełnym rozkwicie. Dla ratowania sytuacji założona została stacja doświadczalna w Rustan w roku 1926, zadaniem której było zbadanie nowych metod pracy i wynalezienia nowych gatunków jedwabiu, które możnaby było sprzedawać po cenach dobrze się kalkulujących. Po przeprowadzeniu wielu doświadczeń udało się stacji wynaleźć trzy gatunki jedwabiu, które stały się popularne i zdobyły w szybkim czasie rynek miejscowy wśród szerszej ludności. W ten sposób stworzone zostały wspaniałe możliwości rozwoju jedwabniczego przemysłu domowego.

Należy zaznaczyć, że dotychczas pozostało wiele gałęzi przemysłu, w których wyroby domowe nie zostały wyparte przez wyroby fabryczne. Posiadają one szczególne piękno, które przyciąga kupujących. Słowo „hand-made" (wyrób ręczny) nie straciło swego uroku. Zabawki, artykuły gospodarstwa domowego, meble plecione, koszyki, kilimy i dywany, kwiaty sztuczne, wyroby snycerskie i skórzane, świecidełka, sakwy, parasole, krawaty, rękawiczki, instrumenty muzyczne i t. d., wszystko to wskazuje na szeroki zakres i zróżniczkowanie przemysłu domowego. Rozwój tego przemysłu domowego w Palestynie zależny jest od organizacji i poparcie ze strony czynników gospodarczych, przy istnieniu tych wielu ludziom ze stanu średniego, zarówno mężczyznom jak i kobietom, można udosępnić naukę tego rzemiosła z pracy rąk własnych bez interwencji pośrednika. W wielu krajach rząd sam podejmuje się zadania niesienia pomocy, jednak biorąc pod uwagę stosunki palestyńskie, żydowskie zorganizowane reprezentacje powinne same energicznie zająć się tą sprawą. Uzyskają one niewątpliwie poparcia żydowskich władz municypalnych, rad miejskich i gmin.

Społeczne znaczenie przemysłu domowego.

Przemysł domowy ma doniosłe znaczenie społeczne, gdyż zrzuca z zarówno mężczyzn, jak i kobiet, jarzmo fabryki lub też pryncypałów. Dla mężczyzny jest stosunkowo łatwo nauczyć się rzemiosła i w ten sposób zyskać samodzielność. Może bowiem pracować jak długo chce, sprzedawać swoje wytwory, przyczem wystarczająco zarabia na utrzymanie i nie jest od nikogo zależny. Popieranie przemysłu domowego przez rządy, gminy i prywatne organizacje ma wielkie znaczenie społeczne. Rządy Anglji, Niemiec i innych krajów wydały specjalne publikacje i broszury dla spopularyzowania przemysłu domo-

wego wśród społeczeństwa. Jeśli dobrze usytuowane narody europejskie, mimo posiadania dobrze rozwiniętego rolnictwa, przemysłu i handlu, doskonałych środków transportowych i nowoczesnej organizacji, odczuwają potrzebę istnienia przemysłu domowego, to oczywiście cóż dopiero młoda, żydowska gospodarka palestyńska. W innych krajach rozwój przemysłu domowego jest zagadnieniem społecznem, w Palestynie zaś — kwestją żywotną. Żydom, którzy w diasporze przywykli do zajmowania się drobnym handlem, grozi pod względem społecznym zdemoralizowanie, jeśli się nie wezmą do pracy produktywnej, jaką przedstawia przemysł domowy.

Możliwości w Palestynie.

Jestem przekonany, że warunki istniejące w Palestynie, są szczególnie pomyślne dla rozwoju przemysłu domowego, zwłaszcza, że na rynkach Bliskiego Wschodu, Egiptu, Syrji i Turcji są duże możliwości dla zbytu poważnych ilości tych artykułów. Kraje Bliskiego Wschodu już w chwili obecnej importują wyżej wspomniane artykuły przemysłu domowego. Palestyna zdobędzie przewagę na tych rynkach, ponieważ w handlu tym, jak wiadomo, zarobek pośrednika sięga 30—40%, przy istnieniu zaś bezpośrednich organizacyj sprzedaży uniknie się tych dodatkowych kosztów. W tych warunkach osiągnięcie pomyślnych rezultatów jest prawie pewne. Pozatem zasadniczym czynnikiem w tem rzemiośle jest indywidualny smak producenta.

Jeśli się pragnie uniknąć bezrobocia i niedostatku należy zająć się rozwojem przemysłu domowego. Wskazanem jest zapoczątkować przemysł ten od pracy najmniej złożonej, a stopniowo przechodzić do pracy bardziej skomplikowanej.

Proponowana metoda jest następująca:

a) Wybór dwóch lub trzech rzemiosł, z któremi zaznajomić należy dzieci przy udziale instruktorów, sprowadzonych z zagranicy.

b) Zakup narzędzi i surowców, które należy rozdawać rzemieślnikom.

c) Zorganizowanie zbytu gotowych artykułów na najbliższych rynkach. Jeżeli robotnicy mają dostateczne doświadczene, to sprzedaż towarów może być powierzona specjalnej organizacji. Do przeprowadzenia tego planu potrzeba małych kapitałów, wymagana jest jednak inicjatywa, organizacja i wytrwałość. Uważam, że należałoby rozpocząć od następujących rzemiosł:

1. Tkanie na krosnach drewnianych. Większość robotników w Palestynie nosi przez przeciąg 8-miu miesięcy w roku bluzy z materjału nieobrobionego, ostro tkanego. Materjał ten importowany jest w ciągu roku na sumę Ł.P. 80.000, jakkolwiek można go wyrabiać w kraju na drewnianych krosnach. Nie wchodząc w szczegóły zaznaczyć należy, że robotnik, pracując nawet tak prymitywnemi narzędziami, jak drewniane krosna, może łatwo zarobić 200 mils. przy

8-mio godzinnym dniu pracy. Jeżeli pozostali członkowie rodziny również pracują kilka godzin dziennie, położenie materjalne rodziny znacznie się polepsza. W/g mego zdania należy poczynić kroki dla założenia szkoły rzemieślniczej w Tel-Awiwie, któraby posiadała 300 krosen i gdzie uczonoby rzemiosła tkackiego. Nauka ta trwałaby od 7—10 tygodni, poczem uczniowie mogliby sami pracować w domu. Znam wiele osób, które starają się o taką pracę, zwłaszcza żony robotników w kolonjach.

Potrzebny do tego kapitał, wynosi Ł. P. 1000.

30 drewnianych krosen	Ł. P.	350
5 mechanicznych krosen	„ „	250
Motor	„ „	50
Instalacje i inne wydatki	„ „	100
Nieprzewidziane wydatki	„ „	250
Ogółem	Ł. P.	1000

Włączyłem 5 krosen mechanicznych dla użytku doświadczonych tkaczy. Czysty dochód (netto) z tych krosen wynosi Ł.P. 300 rocznie.

Roczne wydatki takiej szkoły rzemieślniczej wynosiłyby Ł.P. 675, a mianowicie:

Surowce	Ł. P.	300
Czynsz	„ „	75
Inne wydatki	„ „	150
Różne	„ „	75
Instruktor	„ „	75
Ogółem	Ł. P.	675

Dochód w początkowych latach będzie wynosił nie więcej, jak Ł.P. 300, zatem roczny deficyt wyniesie Ł.P. 375. Jednak z ostatecznym wzrostem liczby mechanicznych krosen, deficyt ten stopniowo zaniknie.

2. *Zabawki.* Przed wojną zabawki, wyrabiane przez Żydów w Warszawie i Łodzi, zaopatrywały rynki Rosji i Anglji. Zabawki wyrabiano w domu, następnie zaś przekazywano je agentom miejscowym lub zagranicznym. Tysiące Żydów utrzymywało się z tego. Ameryka importuje obecnie zabawki na sumę od 4—6 miljonów dolarów rocznie z Polski i Czechosłowacji, Palestyna zaś importuje zabawki na sumę Ł.P. 7.000.

W tem miejscu należy zaznaczyć, że zabawki wyrabiane w kraju są gatunkowo daleko lepsze od importowanych. Miejscowy wytwórca stara się naprawdę produkować zabawki ładne i gustowne, jak to było widać z ostatniej wystawy w Tel-Awiwie. Jedną z przyczyn tego jest zapewne wielka liczba artystów w kraju, którzy nie zawsze mogą znaleźć pracę w swoim zawodzie. Jak-

kolwiekby nie było, jest faktem, że zabawki palestyńskie są ładniejsze i ceny kalkulują się nie drożej od europejskich.

3. Różne artykuły, jak np. laski, parasolki, szczotki, krawaty i t. p. Ta produkcja znajdowała się przed wojną również w rękach Żydów polskich i wielu z tych robotników jest obecnie w Palestynie. Wyżej wspomniane artykuły importowane są do Palestyny na sumę ponad Ł.P. 15.000 (same szczotki za Ł.P. 6.000—8.000), krawaty i kokardy Ł.P. 6.000, laski i parasole za Ł.P. 4.000). Syrja konsumuje artykuły te za Ł.P. 18.000. Egipt, za ŁP. 245.000.

Wspomniane 3 rodzaje artykułów stanowią zaledwie nieznaczną część możliwości przemysłu domowego, odpowiednich dla Palestyny, ale mogłyby być już podstawą dla wielu rodzin, które z różnych powodów nie znalazły zatrudnienia w rolnictwie lub przemyśle. Liczne rzesze Jemenitów i Sefardyjczyków, których stopa życiowa jest stosunkowo niska, byłyby zadowolone, pracując w domu przy pomocy członków swych rodzin, zarabiać 100—120 milsów, chociaż w fabryce żądają wynagrodzenia takiego, jakiego żąda imigrant europejski.

Wszystko, o czem wyżej wspomniano, wskazuje na potrzebę istnienia przemysłu domowego w Palestynie i na jego możliwości rozwojowe. Należy tu zaznaczyć, że ostatnio poczyniono wiele starań dla ożywienia tego przemysłu. Zwłaszcza „Shani", które zostało założone kilka lat temu (przez organizację kobiet żydowskich) dla pobudzenia wśród gmin wschodnich w Palestynie zamiłowania do hafciarstwa, tkactwa i t. p., należy też wspomnieć o Palestine Company of House Products, Ltd. (Kapitał Ł.P. 3.000) które założone zostało dla popierania i rozwijania różnych gałęzi przemysłu domowego.

Te pojedyńcze próby powinny być połączone we wspólnym wysiłku dla ugruntowania przemysłu domowego. Powinniśmy się początkowo zadowolnić małym zakresem działania. Trzy wspomniane gałęzie rzemiosła będą wymagały w/g moich obliczeń około Ł.P. 3.000 (włączając maszyny, instruktorów, surowce etc.). Należy przedewszystkiem zwrócić uwagę na tkactwo i wyrób zabawek, do tego można dodać robotę filigranową, w której Żydzi jemeńscy posiadają wielkie doświadczenie i których wyroby z tej dziedziny słynne są zarówno w Palestynie, jak i zagranicą.

Zwiększenie środków finansowych umożliwi rozwój innych gałęzi przemysłu domowego.

Projektowane jest założenie Palestyńskiego Towarzystwa dla Popierania Przemysłu Domowego (Palestine Company for Promoting Home Industries) z oddziałami we wszystkich krajach. Zostałby w ten sposób stworzony potężny ruch, któryby popierał żydowskie rzemiosło w Palestynie, poczem palestyńskie produkty domowe mogłyby zająć odpowiednie miejsce na rynkach świata.

ELIEZER CHODOROW.
kapitan okrętu

WIDOKI ROZWOJU PALESTYŃSKIEJ FLOTY HANDLOWEJ

Ostatni numer czasopisma gospodarczego „Mischar Wetaasyja" zawiera ciekawy artykuł p. E. Chodorowa, o możliwościach rozwoju krajowej floty palestyńskiej.

TRANSPORT MORSKI A HANDEL KRAJOWY.

(pw) Uporządkowanie stosunków między producentem a konsumentem, stabilizacja stanu rolnictwa i przemysłu, nie da się przeprowadzić bez racjonalnych środków komunikacyjnych, wpływających na normalizację życia gospodarczego. Specjalne znaczenie posiada odpowiednio rozgałęziony system dróg, mający duży wpływ na kształtowanie się cen towarów, które w wielkiej mierze uzależnione są od kosztów transportu.

Spoesób zorganizowania transportu, ilość pociągów i lokomotyw, zapasy węgla oraz innego paliwa, stanowią bardzo poważne czynniki, oddziaływające na kształtowanie się gospodarki krajowej. Warto zaznaczyć, że dochody floty handlowej W. Brytanji sięgają 120 miljonów funtów rocznie, a dochody Niemiec, pochodzące z transportu morskiego, wynosiły, w okresie przedwojennym, 30% dochodu całego przemysłu niemieckiego.

Zmodernizowane drogi komunikacyjne, morskie i lądowe, mają tem większe znaczenie dla kraju nowobudującego się, w okresie jego rozwoju i wewnętrznej rozbudowy. Należy jednak podkreślić, specjalne znaczenie transportu morskiego, gdyż ten znosi niejako granice między państwami i wzbogaca kraj niepomiernie, rozszerzając rynki zbytu jego produkcji.

Statystyka międzynarodowego ruchu transportowego wykazuje, iż transport morski jest trzykrotnie tańszy od lądowego.

Społeczeństwo palestyńskie nie poświęciło dotychczas należytej uwagi tej niezmiernie ważnej dziedzinie gospodarki krajowej. Grupa żydowskich żeglarzy i tragarzy, która zdobyła sobie stałą pracę w porcie hajfskim, dała impuls do dalszego rozwoju tej dziedziny i stworzyła perspektywy pomyślnej działalności na tym nowym terenie pracy gospodarczej. Ta dziedzina gospodarki, dotychczas zaniedbana, niebawem odegra bardzo ważną rolę w życiu ekonomicznem Palestyny. Zatrudni tysiące tragarzy portowych, żeglarzy, kapitanów okrętowych, agentów, oraz wielu innych wykwalifikowanych pracowników. Należałoby zapoczątkowaną już działalność umiejętnie rozwinąć, by — począwszy

od budowy okrętów, ich naprawy i remontu, a kończąc na przewozie imigrantów i turystów z wszystkich części świata oraz na całkowitem przejęciu importu i eksportu palestyńskiego — cała ta niezmiernie bogata dziedzina pracy została planowo i systematycznie opanowana.

Dokonanie tego dzieła będzie wielkim sukcesem dla narodu, podniesie jego prestige i znaczenie.

Należy spodziewać się, że w powyższych zamierzeniach znajdziemy poparcie ze strony W. Brytanji, której flota, panując prawie niepodzielnie na głównych drogach morskich, nie objęła dotychczas portów palestyńskich w orbitę swej działalności, kładąc główny nacisk na linje transatlantyckie.

Czynniki, wpływające na rozwój floty handlowej.

Położenie geograficzne, handel portowy i handel zagraniczny, stan portów, stosunek rządu do instytucyj społecznych, są to ważne czynniki rozwoju floty handlowej.

Od wieków toczy się między narodami walka o władzę polityczną i gospodarczą nad morzami. Już w czasach starożytnych panowanie na morzu rozszerzyło horyzonty życia państwowego, ożywiło gospodarkę, dało impuls do kolonizacji wysp daleko oddalonych, a przedewszystkiem przyczyniło się do rozwoju handlu.

Okres zdobywania mórz chwilowo się zakończył, jednak panowanie nad drogami morskiemi nigdy nie traci na swem znaczeniu. Rozwój komunikacji morskiej między poszczególnemi krajami uzależniony jest od położenia geograficznego, od stanu portów i ich głębokości.

Palestyna, — znajdująca się między Europą, Azją i Afryką oraz w pobliżu kanału Sueskiego, stanowiącego najdogodniejszą drogę dla ruchu okrętowego z Zachodu na Daleki Wschód, — posiada bardzo dogodne położenie geograficzne. Znaczenie jej wzrośnie specjalnie w momencie, gdy kanał Sueski przestanie być drogą wolną dla przejazdu wszystkich okrętów. Palestyna będzie wówczas jedyną drogą do Morza Czerwonego oraz do Oceanu Indyjskiego.

Ostatnio podjęte prace nad uporządkowaniem portów palestyńskich usuną dotychczasowe trudności lądowania. Szczególnie dogodne warunki będzie posiadał port hajfski, budowa którego dobiega już końca.

Przyszłość palestyńskiej floty handlowej.

Aby określić widoki istnienia i rozwoju palestyńskiej floty handlowej, należałoby najprzód zbadać stan geograficzno-gospodarczy kraju i cechy przemysłu palestyńskiego. Należałoby również naszkicować dotychczasowe usiłowania, zmierzające do zrealizowania wyżej wymienionych projektów, które dotychczas nie udały się i zbadać przyczyny ich niepowodzenia.

Rozwój floty handlowej uwarunkowany jest wielkością ruchu transportowego, ten zać uzależniony jest od stopnia uprzemysłowienia kraju i od wielko konsumpcji. Pozatem odgrywa specjalnie wielką rolę polityka gospodarcza rządu. Od polityki celnej uzależniony jest rozwój handlu i przemysłu, a tem samem i floty handlowej. Pozytywny stosunek rządu, to zasadniczy warunek, bez którego nie da się pomyśleć możliwość rozwoju floty handlowej.

Rząd ma do dyspozycji wiele środków, mogących poprzeć realizację tych projektów, chociażby przez udzielanie subsydjów lub pożyczek. Subsydja te nie noszą formy ofiary lub podatku, lecz stanowią część budżetu rządowego, specjalnie wyznaczoną na rozwój towarzystw okrętowych, lub też na udzielanie pomocy finansowej, w okresie chwilowego kryzysu, pod warunkiem późniejszej spłaty.

Udzielając pomocy materjalnej, rząd zmierzać powinien nietylko do ustabilizowania stosunków w towarzystwach okrętowych, ale i do tego, by budowa okrętów oraz ich naprawa odbywały się w portach palestyńskich. Rząd powinien przedsięwziąć szeroką działalność w kierunku uzdrowienia i unormowania stosunków panujących w marynarce. W tym celu powinien w pierwszym rzędzie otworzyć szkoły dla marynarzy oraz uczelnie dla oficerów, inżynierów okrętowych i techników.

Należy podkreślić, że Palestyna, leżąca obok bardzo ożywionej linji morskiej, przechodzącej przez kanał Sueski, będzie miała, podobnie jak Belgja, pewne trudności rozwoju własnej floty, wynikające z konkurencji okrętów, odwiedzających porty palestyńskie, a należących do międzynarodowych towarzystw okrętowych.

Stosunkowo małe zaludnienie Palestyny nie będzie stanowiło przeszkody dla rozwoju floty krajowej. Norwegja, posiadająca zaledwie 2,¾ miljonów ludności, rozwinęła swoją flotę do ilości 3,700 okrętów o pojemności 650.000 ton. To samo dałoby się powiedzieć i o Finlandji oraz Islandji. Ludność Finlandji wynosi 3,500.000 mieszkańców, a jej flota składa się z 5.000 okrętów. Islandja, posiadająca 100,000 mieszkańców, posiada flotę o pojemności 25.000 ton.

Palestyna, podobnie jak i inne kraje rolnicze, położone nad morzem, powinna starać się o szybki rozwój floty, która niepomiernie wzbogaci kraj.

TRANSPORT MORSKI.

Rozmaite formy transportu morskiego.

1) *Kapitan właścicielem okrętu.* W nielicznych wypadkach spotkać można taką formę kierownictwa okrętu. Bardzo rzadkie są wypadki, gdy właściciel okrętu jest jednocześnie jego kapitanem, albowiem nabycie okrętu wymaga posiadania wielkiego kapitału. Nieliczne te wypadki odnoszą się do żaglowców, kursujących na małych odcinkach.

Kapitan, będący właścicielm tylko jednego okrętu, nie może rozwinąć odpowiedniej działalności handlowej. Wędruje z portu do portu i osobiście poszukuje ładunków dla swego okrętu. Forma ta prawie że już zupełnie zanikła, ustępując miejsca innym formom, bardziej przystosowanym do obecnego tempa życia gospodarczego.

2) *Przdesiębiorstwo, rozporządzające jednym okrętem.* Forma ta podobna jest do poprzednio omówionej. Okręt wędruje z portu do portu, a ładunki otrzymuje przy pomocy pośredników i agentów. Drobny kapitał, inwestowany w takiem przedsiębiorstwie, nie pozwala na szeroko zakrojoną reklamę, tak bardzo potrzebną dla pomyślnej działalności handlowej. Pozatem jest rzeczą nadzwyczaj trudną utrzymywać dla okrętu pojedyńczego stałe agencje i reprezentacje w portach zagranicznych.

3) *Przedsiębiorstwa, posiadające większą ilość okrętów transportowych.* Jest to forma, najbardziej przystosowana do obecnych wymogów życia gospodarczego. Przedsiębiorstwo takie łatwo może otrzymać potrzebne kredyty zagranicą i zorganizować planowo ruch okrętowy.

Najbardziej odpowiednią formą, dla specyficznych warunków Palestyny, byłoby przedsiębiorstwo t. zw. okrętów portowych (okręty motorowe i parowce) o pojemności 650 — 1200 ton. Okręty te winny być odpowiednio przystosowane do płytkich wybrzeży (zanurzona część okrętu nie może przekraczać 3 metrów).

Ruch okrętowy a handel morski Palestyny.

Niżej podana tablica statystyczna określa wielkość ruchu okrętowego w latach 1930 — 1931.

Tablica ta, ilustrująca ożywiony ruch okrętowy w portach palestyńskich jest najlepszem uzasadnieniem możliwości utworzenia i rozbudowy krajowej floty palestyńskiej.

RUCH OKRĘTOWY A HANDEL MORSKI W LATACH 1930—1931

	PAROWCE				ŻAGLOWCE			
	1930		1931		1930		1931	
	Ilość okrętów	ton	Ilość okrętów	ton	Ilość okrętów	ton	Ilość okrętów	ton
Przybyło do portów palest.	415	855,619	407	871,867	392	8,847	347	8,823
opuściło porty palestyńskie (wywieziono)	408	834,541	406	866,149	400	8,577	360	9,148
Ogółem	823	1,690,160	813	1,738,016	792	17,427	707	17,971

ODLEGŁOŚCI PORTÓW PALESTYŃSKICH OD SĄSIEDNICH PORTÓW MORZA ŚRÓDZIEMNEGO.

	DO JAFFY	DO HAJFY
od portu Aleksandrja	267 mil morskich	292 mil morskich
„ Port Said	133 „ „	169 „ „
„ Larnaca (na wyspie Cypr)	180 „ „	137 „ „
„ Bejrut	120 „ „	72 „ „
„ Aleksandretta	288 „ „	240 „ „

Handel między Palestyną a Syrją.

Stosunki handlowe między Palestyną a Syrją są bardzo ożywione, o czem wskazuje poniższa tablica:

Rok	import z Syrji do Palestyny	eksport z Palestyny do Syrji
1927	882.000	260.000
1928	944.000	358.000
1929	1.055.617	307.000
1930	1.035.411	210.000
1931	1.016.873	222.527
1932	813.218	229.903

Obroty handlowe między Palestyną a Syrją przekraczają sumę ŁP. 1.000.000.

Palestyna importuje wielbłądy, owce, kozy, żyto, oliwę, obuwie, tkaniny, jedwab, słodycze i t. p., eksportuje natomiast do Syrju arbuzy, mydło, pończochy, cement i skóry.

Handel między Palestyną a Egiptem.

Stosunki handlowe między Palestyną a Egiptem rozprzęgły się w ostatnich latach*), szczególnie z powodu ograniczeń celnych, jednak nie należy ich lekceważyć, bowiem ostatnio daje się zauważyć tendencja do naprawienia tego stanu. Naprawa powyższych stosunków nastąpi niebawem, dzięki palestyńskiej delegacji handlowej, bawiącej ostatnio w Egipcie.

---

*) W r. 1931 import z Egiptu do Palestyny wynosił 17% ogólnej sumy towarów importowych, zaś eksport z Palestyny do Egiptu wynosił 11% ogólnej sumy towarów, wywożonych z kraju. W r. 1932 wartość towarów egipskich, wwożonych do Palestyny, spadła do 15%, natomiast eksport towarów palestyńskich do Egiptu zmalał do 5,4%. W/g danych statystyki egipskiej, eksport towarów egipskich do Palestyny nie przekracza sumy Ł.P. 400.000.

Poniższa tabela ilustruje stosunki handlowe między Palestyną a Egiptem w ciągu lat ostatnich.

Rok	import z Egiptu do Palestyny	eksport z Palestyny do Egiptu
1927	1.758.000	554.000
1928	1.900.000	333.000
1929	1.781.000	449.000
1930	1.592.000	375.003
1931	1.025.457	177.945
1932	1.165.607	128.734

Główne artykuły importu z Egiptu do Palestyny stanowią: mąka, pszenica, masło, śmietana, mięso, ryby, jaja, tytoń, skóry oraz paliwa.

Egipt importuje z Palestyny następujące artykuły: pomarańcze (ostatnio w mniejszej ilości) migdały, wino, arbuzy, oliwa, mydło i t. p.

Również stosunki handlowe między Palestyną a Cyprem pomyślnie się rozwijają i mogą być wykorzystane dla rozwoju krajowej floty palestyńskiej.

Dochody i wydatki przedsiębiorstwa transportu morskiego.

Minimalny kapitał, potrzebny do założenia przedsiębiorstwa okrętowego w Palestynie wynosić powinien ŁP. 100.000 Przedsiębiorstwo to winno nabyć 5 okrętów motorowych lub parowych, z których każdy posiadałby pojemność od 650 do 1.200 ton. Okręty te kursować mają na odcinkach: Palestyna — Egipt — Cypr — Syrja — Turcja — Grecja — Palestyna. Wyżej podana statystyka wykazuje, iż okręty tego przedsiębiorstwa miałyby zapewniony przewóz towarów.

Szybkość okrętów wynosić powinna: od 10 do 12 mil morskich na godzinę. Okręty te należy przystosować również i do ruchu pasażerskiego. Ma być zastosowany dobry system wentylacyjny, konieczny przy klimacie gorącym oraz odpowiednie chłodnie. Opłata za przewóz jednej tony wynosić powinna 270 — 300 milsów.

Celem pokrycia kosztów obsługi okrętu 1.000-tonowego konieczny jest ładunek 5.000 ton miesięcznie.

Miesięczne wydatki, związane z obsługą okrętu 1.200 tonowego:

Amortyzacja	ŁP.	35.—
Ubezpieczenia	„	35.—
Wyżywienie załogi oraz pensje	„	120.—
Naprawa okrętu i inne wydatki	„	50.—
Paliwa, oleje i woda	„	350.—
Załadunek i wyładunek	„	500.—
Wydatki kierownictwa	„	50.—
Ogółem	„	1140,—

Paliwa, koszty załadunku i wyładunku oraz opłaty portowe stanowią ⅔ wszystkich wydatków przedsiębiorstwa okrętowego. Przy normalnym i stałym ruchu pasażersko-transportowym uda się przedsiębiorstwu zawierać roczne umowy z dyrekcjami pocztowemi oraz wielkiemi przedsiębiorstwami okrętowemi. Warto zaznaczyć, iż zimą opłaty przewozowe wzrastają z powodu przerwy w ruchu żaglowców o pojemności od 50 do 150 ton, co też znacznie zwiększa rentowność projektowanego przedsiębiorstwa. Należy również uwzględnić możliwości urządzenia wycieczek do krajów pobliskich.

J. FAGOT.

ANALIZA BUDŻETU EGIPTU

W artykule niniejszym zajmiemy się oceną preliminarza obecnego i przyszłego budżetu Egiptu t. zn. na rok 1932/3 i 1933/4 z którego wynika, że budżet zamknięty zostanie deficytem ŁE. 319 tysięcy. Ta nadwyżka wydatków nad wpływami ma być pokryta pożyczką skarbową.

Analiza poszczególnych pozycji wskazuje na znany objaw kurczenia wydatków do możliwych granic, oraz oględne zestawianie wpływów. Wyjątek stanowią po stronie wydatków w budżecie za r. 1933/34 pozycje Ministerstwa Pracy i Rolnictwa. W pierwszej pozycji widzimy poważny wzrost w porównaniu z rokiem 1932/33 o ŁE. 234.000.—, spowodowany w szczególności pożyczką ŁE. 1 miljona, uzyskaną na rozpoczęcie robót przy tamie. Diebel Aulia. Polityka rządu egipskiego szła zawsze w kierunku kontynuowania rozwoju projektów, przynoszących korzyści, a niema w Egipcie bardziej pożytecznych programów od tych, które dotyczą nawadniania czy też osuszania. Mała zwyżka wydatków ŁE. 42 tysiące w porównaniu z rokiem budżetowym 1932/33 w pozycji Ministerstwa Rolnictwa jest więcej niż w połowie wyjaśniona z powodu roztoczenia opieki nad drzewami, których owoce nadają się do suszenia, co powoduje z kolei obronę przemysłu owocowego, rozwijającego się w szybkim tempie i rokującego wielką przyszłość, jako jedna z poważniejszych gałęzi eksportowych produktu egipskiego. W każdym jednak razie pozycja rozchodu Ministerstwa Rolnictwa w sumie około ŁE. 700 tys. nie wymaga usprawiedliwienia. Zwiększenie pozycyj wydatków innych ministerstw w roku 1933/34 przeprowadzone zostało kosztem zniżek w innych pozycjach. I tak, dla przykładu, widzimy wzrost o ŁE. 46 tys. na cele Zdrowia Publicznego, spowodowany budową nowych szpitali oftalmicznych, oraz rozszerzeniem działalności dawnych szpitali.

Budżet jest tak skonstruowany, że każda pozycja w bilansie ma tworzyć rezerwę, której połowa będzie poświęcona udoskonaleniom i redukcji zobowią-

zań, podczas gdy druga połowa ma stanowić prawdziwą rezerwę na „czarną godzinę".

Ewentualne straty mają być pokryte pożyczką skarbową, ale nie subwencją.

Zestawienie budżetowe na rok 1932-33 i 1933-34 (rok budżetowy maj — kwiecień.

Wydatki	1932/3	1933/4	Wpływy	1932/3	1933/4
	(w tys. ŁE).			(w tys. ŁE)	
Królewski sztab cywilny, Parlament, Rada, Doradcy i M. S. Z.	1 099	1 083	Podatki bezp.	6 168	6 256
			Cła	13 190	13 369
			Różne należn.	3 608	3 303
			Komunikacja	6 351	6 077
M. Finansów i Emerytur	5 338	5 355	(Koleje i Telegr.)	5 624	5 398
			Dobra państw.	628	777
M. Oświaty	3 278	3 256	Podatki	1 518	1 292
M. Spr. Wewn. i Zdr. Publ.	5 935	5 707	Daniny	620	562
			Procenty z kapl.	1 542	1 197
M. Sprawiedl.	1 685	1 669	Różne wpływy	3 479	3 165,
M. Rob. Publ.	6 580	6 814	Dod. Pod. z tytoniu	388	388
M. Rolnictwa	652	694			
M. Komunikacji	6 424	6 069*			
(Koleje i Telegr.).	4 791	4 638			
M. Spr. Wojsk.	1 825	1 758			
Długi Publ.	4 349	4 195			
Różne	44	123			
ogółem	3 7309	3 6707	ogółem	37 492	36 389

W pozycjach wydatków widać naogół dążność do osiągnięcia jak największych oszczędności. Nowe prace zostały ograniczone do minimum i jedynie najniezbędniejsze są przeprowadzane. Wszelkiego rodzaju subsydja i poparcia zostały chwilowo cofnięte, również koszty wyjazdów zostały poważnie zredukowane. Po stronie przychodów natomiast, wpływy z podatków gruntowych zwiększane są w porównaniu z poprzedniemi latami. W dziale ceł pomimo spad-

[1]) Łącznie z drogami państw. etc., na które opracowany został w r. 1933 specjalny budżet.

[2]) Suma Ł.E. 1.078.000, która włączona jest w wyd. Kolej. Telegr. i Telef. i w ogólnych wpływach figuruje jako opłaty z tego departamentu na r/k procentów od kapitału, została odjęta od obydwu stron zestawienia.

ku eksportu spodziewany jest lepszy rezultat, dzięki wprowadzeniu szeregu nowych ceł w ciągu ostatnich 2-ch lat.

Zgodnie z tem pozycje przychodów z tych źródeł zostały nieco zwiększone. Wpływy z posiadłości państwowych mają przynieść zwyżkę o ŁE. 149 tys. w związku z rozszerzeniem terenów uprawnych.

Warto wspomnieć, że egipski system podatkowy jest wybitnie nieelastyczny z powodu kontroli obcej władzy, chociaż w ostatnich latach nastąpiła pewna poprawa, specjalnie w dziedzinie ceł, akcyz opłat pocztowych.

Nieelastyczność systemu podatkowego spowodowana jest w pewnej mierze istnieniem Funduszu Rezerwowego. Fundusz ten, który jest rezultatem 10-letniej prosperity, osiąga sumę ŁE. 33.400.000. Chociaż część tego funduszu w wysokości ŁE. 15.200.000 jest zamrożona, bilans jest płynny, zawiera bowiem sumę ŁE. 1.500.000 w gotówce i papierach wartościowych, ocenionych kwotą ŁE. 16.700.000 o wartości rzeczywistej jednakże wyższej o około ŁE. 900.000.

Z powyższego widocznem jest, że stan finansowy Egiptu oparty jest na mocnej podstawie i że istnieje użyteczna rezerwa, w większej części płynna. Rezerwa ta przeznaczona jest dla dalszych wielkich przedsięwzięć społecznych, które Egipt zamierza przeprowadzić dla rozwoju kraju.

A. MOZESONÓWNA.

KOSZTY BUDOWY DOMÓW W PALESTYNIE

Biuro „American Economic Committee" rozpisało ankietę wśród szeregu architektów i przedsiębiorców budowlanych w Tel-Awiwie i Hajfie w sprawie kosztów budowy domów. Prawie wszystkie odpowiedzi dotyczyły faktycznie wykonanych robót, tak, że dane poniższe mogą być uważane za miarodajne.

Budowle wymienione w tej ankiecie zostały wykonane z cegieł sylikatowych, cementowych lub też betonu żelaznego i posiadają wszelkie nowoczesne urządzenia.

Ankieta ta wykazała, że koszt budowy jednego m² w Tel-Awiwie wynosi w większości wypadków Ł.P. 4 — Ł.P. 5, w Hajfie zaś — Ł.P. 4,1. Przeciętny koszt budowy jednego pokoju waha się w granicach od Ł.P. 80 — Ł.P. 130. Im większe są pokoje, to koszty budowy ich są oczywiście stosunkowo mniejsze. Koszty budowy budynków przemysłowych są mniejsze i wynoszą Ł.P. 3 — Ł.P. 3,5 za m².

Do cen powyższych nie jest włączona cena placu pod budowlę. Koszty budowy zmieniają się oczywiście zależnie od wyboru materjału i indywidualnych upodobań budujących. Czynnikami, wpływającemi na koszt budowy są właściwości gruntu, na którym dom ma być wzniesiony, jak również odległości od miejsca dostarczenia budulca.

Niezależnie od tego ceny placów budowlanych ulegają wahaniom wskutek zmian konjunktur. W styczniu naprzykład b. r. ceny placów w Tel-Awiwie sięgały od Ł.P. 0.700 do Ł.P. 4.000 za m²., w Hajfie zaś i w Hadar Hakarmel przeciętna cena za m². wynosiła Ł.P. 1.

Załączona poniżej tabela pozwoli na bliższe zorjentowanie się w kosztach budowy domów jedno-dwu-trzypiętrowych.

Ilość pięter	Ilość mieszkań	Ilość pokoji	Ogólne koszty	Koszty na 1 pokój	Koszty na 1 m²
2	4	14	1550	110	3.5
3	6	18	2600	144	4.3
—	—	—	—	92	4.6
—	—	—	—	135	3.7
3	8	26	3200	123	4.75
3	6	22	2550	116	4.25
3	3	12	1680	140	3.75
3	18	60	7500	125	5.2
1	1	3	300	1100	4.0
1	1	3	300	116	4.1
2	2	8	1600	200	—
3	6	18	2500	139	4.1

Jak widać z powyższej tabeli w ankiecie tej przeważa typ domów trzypiętrowych; ilość mieszkań w tych domach jest niewielka, dochodzi bowiem przeważnie do 6 mieszkań. Mieszkania te posiadają przeciętnie trzy lub najwyżej cztery pokoje. Koszty budowy domów jednopiętrowych i jednomieszkaniowych wynoszą około Ł.P. 300, dwupiętrowych z dwoma do czterech mieszkań — około Ł.P. 1600; trzypiętrowych z ilością mieszkań, dochodzącą od dwóch do czterech, wahają się od Ł.P. 1.680 — Ł.P. 7.500.

Z materjałów budowlanych w Palestynie używa się przeważnie cegieł sylikatowych, cementowych i betonu. Kosztorysy te dotyczą domów budowanych z kamienia łupanego, mieszanego z betonem. Domy te są podtrzymywane drągami żelaznemi, ściany są tynkowane na zewnątrz i wewnątrz wapnem lub cementem „Portla". Czynsz komorniany w chwili obecnej wynosi Ł.P. 1,5 — Ł.P. 2,0 miesięcznie, czyli Ł.P. 18 — Ł.P. 24 rocznie za jeden pokój.

Miejski podatek majątkowy wynosi 15% czynszu komornianego po potrąceniu wszelkich kosztów handlowych, związanych z utrzymaniem budowli w wysokości 20%—25%, tak, że istotna stawka podatkowa wynosi 12%. Podatki miejskie w Tel-Awiwie wynoszą 5%, w Jerozolimie zaś 8%. Nowe budynki są jednak zwolnione z miejskiego podatku majątkowego w ciągu pierwszych trzech lat od chwili zbudowania.

Obliczenie uzyskiwanych dochodów wykazuje przeciętnie 10% — 12%

kapitału inwestowanego. Do kosztów budowy jednego pokoju, wynoszących, jak wiadomo już, Ł.P. 80 — Ł.P. 130, czyli przeciętnie Ł.P. 140, dochodzi cena placu, wynosząca 25% — 30% kosztów ogólnych budowli (zależnie do miejscowości i ilości pięter), czyli razem suma wydatków budowy jednego pokoju wynosi Ł.P. 100 — Ł.P. 170, czyli przeciętnie Ł.P. 140. To oznacza przy uwzględnieniu czystego dochodu z komornego za jeden pokój w wysokości Ł.P. 13,5 — Ł.P. 18, czysty zysk w wysokości 9,½% — 13%. Istnieją bowiem dodatkowe koszty na reparację i amortyzację.

Zgodnie z innem obliczeniem wszystkie wydatki na utrzymanie budynku, amortyzację i podatki wynoszą ogółem 25% sumy komornego. Rentowność więc kapitału inwestowanego w budynkach mieszkalnych wynosi 7,½% — 11%, a w budynkach zaś przemysłowych i handlowych 10% — 13%.

Obliczenia wydatków i podatków dla miasta Hajfy wynoszą 17% ogólnego dochodu. Wydatki, włączając koszty placu wynoszą Ł.P. 177 za jeden pokój, a czysty dochód wynosi 11%.

Tereny nad zatoką hajfską

W sprawie zakupu ziemi nad zatoką hajfską Komitet Prohajfski przesłał nam następujące szczegóły:

A. We wschodniej części miasta znajdują się pojedyncze parcele, przeznaczone dla drobnego przemysłu i rzemiosła o powierzchni od 500 — 10.000 m. kw. Obszary te są w posiadaniu Żydów i Arabów i można je nabyć obecnie w cenie Ł. P. 0,700 — 1,400 za m. kw.

B. W odległości 3—5 km. na wschód od miasta znajdują się większe obszary nadające się dla potrzeb średniego przemysłu. Można nabyć parcelę na tych obszarach od 1-go dunama wzwyż w cenie Ł. P. 100 — 150 za dunam W okręgu, położonym w pobliżu wyżej wspomnianych obszarów, znajdują się już składy Tow. Naft. „Shell" i „Vacuum Oil Company". Przez okręg ten przechodzi linja kolei wąsko i szerokotorowej, jak również główna arterja Hajfa-Nazaret, łącząca Hajfę z doliną Izreel i Galileą oraz droga, łącząca Hajfę z Akko. Dwie te arterje prowadzą do Syrji. Sprawa zaopatrzenia tego okręgu w wodę nie została jeszcze całkowicie rozwiązana. W pobliżu obszaru znajdują się źródła góry Karmel, które dostarczają wodę słoną i słodką.

C. W odległości 2-ch km. od miasta położone są obszary Tow. Haifa Bay Developement nad rzeką Kiszon, w cenie Ł. P. 80—100 za dunam, a w odległości 7—10 km. — w cenie Ł. P. 20—25 za dunam.

D. Nad zatoką hajfską od strony zachodniej znajduje się obszar 10.000 dunamów, należących do K. K. L., przeznaczony dla potrzeb przemysłu. Część tych obszarów znajduje się nad morzem, część zaś w odległości 1—2 km. od morza. W ich pobliżu znajduje się osiedle robotnicze, zbudowane przed niedawnym czasem, obejmujące 160 domów. Osiedle to łączy się specjalną szosą

z arterją Hajfa-Akko. K. K. L. zgadza się wydzierżawić tę ziemię dla określonych przedsięwzięć na okres 49 lat z prawem przedłużenia tej umowy na takiż okres czasu za roczną opłatą 4% wartości ziemi. Ziemia ta jest obecnie oceniana na Ł. P. 30 za dunam. Słodka woda znajduje się na głębokości 25—35 m.

E. Według opinji geologów, woda, znajdująca się w tych różnych okręgach, nadaje się prawie do wszystkich celów przemysłowych. Woda ta zawiera sole chlorowe, w skład których wchodzą: Calcium, Natrium Magnesium. Dla specjalnego przemysłu potrzebna jest odpowiednia instalacja do zmiękczania wody, dla innych można tę wodę używać bez przeszkód.

Produkcja skrzynek pomarańczowych w Palestynie

Spostrzeżenia ogólne.

(hd) Produkcja skrzynek zaczęła się rozwijać dopiero od dwóch lat. Dawniej importowano do Palestyny wyłącznie komplety skrzynkowe, przetarte, heblowane o zaokrąglonych brzegach i nawet w chwili obecnej większa część zapotrzebowania w Palestynie jest pokrywana importem zagranicznym. Przez komplety skrzynkowe (albo deszczułki przeznaczone do wyrobu skrzynek pomarańczowych) rozumie się deszczułki o zaokrąglonych brzegach, heblowane i przykrojone wg. żądanych rozmiarów, wykończone na miejscu.

Import deszczułek, przeznaczonych do wyrobu skrzyń pomarańczowych, przedstawia się:

w r.	1926	importowano	19.541 m^3	wartości	ŁP.
„	1927	„	19.816	„	„
„	1929	„	29.349	„	„
„	4930	„	26.361	„	„
„	1931	„	22.948	„	„

W sezonie 1931/32 r. w Palestynie wyprodukowano około 600,000 skrzynek, przypuszczalna zaś produkcja w sezonie 1932/33 wynosić będzie około miljona. Wzrost produkcji miejscowej był bezpośrednią przyczyną zmniejszenia się importu w ciągu ostatnich dwóch lat.

Opłaty celne.

Składki celne wynoszą 250 milsów za 1 m^3 drzewa, przeznaczonego do wyrobu skrzynek pomarańczowych, zaś 300 milsów od desek.

Przyszły rozwój tego przemysłu zależy w znacznej mierze od zmian opłat celnych. Państwowa Komisja Handlowa (Governement Marketing Board) poleciła zniesienie lub redukcję ceł na deski, pozostawienie zaś w mocy stawek

celnych na komplety skrzynkowe do pomarańczy, w celu ochrony krajowego przemysłu. Powołana została komisja dla zbadania kwestji zmiany opłat celnych od tych artykułów. Rozpatrywane są dwa projekty: 1) zwolnienia z cła desek o grubości 18 mm. używanych do wyrobu tych skrzynek, 2) cła zwrotnego przy reeksporcie skrzynek. Decyzja nie została dotychczas powzięta. Jest to sprawa wielkiej wagi dla krajowego przemysłu, ponieważ cło jest pobierane nietylko od skrzynek, lecz i od odpadków, co podwyższa cenę skrzynki wytworu krajowego o 5 milsów w porównaniu z wyrobami importowanemi.

Istniejące przedsiębiorstwa.

W Tel-Awiwie i Jaffie istnieją obecnie następujące przedsiębiorstwa:

Nazwa fabryki	Zmiana rob.	Czas pracy w ciągu roku	Ilość produkowanych skrzyn
Halewi	1 zmiana 8 godz.	200 dni	500.000
Kahan	„ 10 „	200 „	400.000
Jaffa Fruit Co	„ 8 „	200 „	200.000
Inne małe fabryki	„ 8 „	200 „	700.000

1) Największą jest fabryka Halewi'ego, która jest zaopatrzona w najnowsze maszyny, (do piłowania, heblowania i drukowania na drzewie) i której kapitał wynosi około ŁP. 10.000, z czego ŁP. 4.000 zainwestowane w maszynach, reszta zaś w gruntach i budynkach. Kapitał obrotowy nie jest wystarczający. Fabryka odczuwa silny brak kapitałów, z powodu nadmiernie unieruchomionych lokat, i brak doświadczonego kierownictwa.

2) Fabryka Jaffa Fruit Co pracuje wyłącznie dla pokrycia swego zapotrzebowania i jest urządzona prymitywnie.

3) Fabryka Kahana jest znacznie mniejsza. Jest to w Palestynie pierwsza fabryka założona w tym przemyśle.

4) Z pośród małych fabryk należy wspomnieć o fabryce Baskina, założonej w roku ubiegłym. Wszystkie te fabryki oraz małe warsztaty pracują tylko podczas sezonu, który trwa od 5 do 8 miesięcy rocznie. Żadna z tych fabryk nie posiada ani dostatecznego kapitału obrotowego, ani doświadczenia w przemyśle drzewnym. Pozostają one w stosunkach handlowych z kupcami drzewnymi, przerabiając dostarczony przez nich surowiec i pobierając za to opłatę za koszty produkcji, z doliczeniem zysku (praca na lon). Kupcy, zaangażowani w tego rodzaju interesach są pp.: Ismojik, Zisling, Mann, Berman i inni.

Kapitał i najodpowiedniejsze rozmiary przedsiębiorstwa. . . .

Inwestycja ŁP. 800—850 w budynku i maszynach, wyłączając kapitał obrotowy jest zupełnie wystarczająca dla fabryki, wyrabiającej 1,200—1.300

skrzynek dziennie (jedna zmiana robotników). Jaffa Fruit Co, która posiada taki warsztat, zamierza pokryć całe swe zapotrzebowanie, które w tym sezonie wyniesie około 250.000 do 300.000 skrzyń.

Mniejsze warsztaty posiadają kapitał Ł. P. 250 do 400. Dotychczas małe warsztaty, mając mniejsze koszty produkcji, prosperowały lepiej niż wielka i dobrze urządzona fabryka Halewi'ego. Niepowodzenia tej fabryki wypływają z niekorzystnych warunków, wymienionych powyżej.

Jakość. Niema tu ogólnego standardu na skrzynki i tem różni się Palestyna od Kalifornji. W użytku są skrzynki różnej formy i rozmiarów. Według powszechnego zdania skrzynki palestyńskie gatunkowo przewyższają zagraniczne wyroby.

Surowce. Cena surowca wynosi od 43—44 sh. za 1 m^3 cif Jaffa. Koszty wyładowania z okrętu wraz z opłatami celnemi wynoszą sh. 11—12 za $m.^3$, (z tego na cło przypada 6 sh. za m^3). Drzewo eukaliptusowe mniej jest w Palestynie używane do wyrobu skrzynek pomarańczowych, a pierwsza poczyniona przed kilkoma laty próba zupełnie zawiodła.

W kraju wyrabia się skrzynki z desek grub. 18 mm. heblowanych, przetartych na miejscu. Przy zakupie surowców wielkie znaczenie ma zapłata gotówkowa, gdyż w przeciwnym razie kupcy branży drzewnej pobierają wysokie procenty (9% i więcej). W ten sposób powodzenie tych przedsiębiorstw uzależnione jest od posiadania dostatecznego kapitału obrotowego. Brak należytego kapitału obrotowego jest zasadniczą przyczyną okresowej pracy fabryk. Fabryki nie posiadają bowiem odpowiednich funduszów na kupno nowych materjałów, które powinno nastąpić 6 do 7 miesięcy przed sezonem. Jednakowoż w chwili obecnej wszystkie fabryki pracują, jak wyżej wspomniano, dla kupców branży drzewnej, a tem samem kwestja nabycia surowca ich nie dotyczy, gdyż pracują one tylko na lon.

Ceny.

Cena skrzynki waha się od 45 do 55 mil. za sztukę. Jest to naturalnie jedyna wytyczna cena towaru, gdyż zależy ona od wielkości i rozmiarów skrzynek oraz od gatunku drzewa, z którego zostały wyprodukowane. Cena skrzynek, produkowanych na miejscu, jest o 5% droższa, co stanowi zresztą drobną różnicę. Ceny spadły znacznie w ciągu ostatnich 3 lat, — mniej więcej o około 30%. Mimo spadku funta, cena za skrzynki importowane jest obecnie niższa, niż przed trzema laty. Przyczyna leży w ogólnym kryzysie, panującym w branży drzewnej na całym świecie.

Odpadki.

Odpadki z obróbki drzewa wynoszą 20% materjału. Jest rzeczą bardzo trudną dobranie takiego rozmiaru desek, przy wyrobie których odpadki mogły-

by być mniejsze. Na zmniejszenie odpadków nie należy liczyć. Odpadki te obciążone są kosztami transportu i opłatami celnemi, a okoliczność ta pogarsza znacznie położenie fabrykantów palestyńskich i osłabia ich zdolność konkurencyjną z zagranicznymi fabrykantami.

Jedną z poważnych przeszkód w rozwoju tego przemysłu jest niemożliwość zużycia całkowitego surowca, gdyż 20% odpadków jest nieuniknione przy tej produkcji. Transport i cło na drzewo importowane z Rumunji wynosi około 200—300 mil. za 1 m^3. 20% tej sumy jest zaoszczędzone przez producentów rumuńskich. Jednakże spodziewana zmiana opłat celnych może tę kwestję złagodzić w znacznej mierze. Odpadki są sprzedawane jako opał po bardzo niskiej cenie.

Praca.

Fabryka Jaffa Fruit zatrudnia 18 robotników, fabryka Halewi'ego zatrudnia 22 robotników, przy warsztacie Kahana pracuje 12 robotników, warsztat zaś Baskina zatrudnia 8 rob. Inne małe warsztaty zatrudniają również pewną ilość robotników.

Robocizna wynosi około 250—300 mil. dziennie. Pracodawca jest zobowiązany na mocy rozporządzeń i praw związku wpłacić 3% od wynagrodzenia, jako składkę do Kasy Chorych oraz 2%, jako ubezpieczenie od wypadków. Fabryka Jaffa Fruit zatrudnia również 2 maszynistów, jednego z pensją miesięczną Ł. P. 15, drugiego z pensją Ł. P. 10.

Kalkulacja kosztów.

M^3 drzewa	44 sh.
Koszty wyładowania i opłaty celne	12 sh.
Koszty przewozu z portu do fabryki	1,5 sh.
	—————————
	57,5 sh.=2875 milsów

100 skrzynek = 1,28 m^3 = 3680 mils. — cena surowca w fabryce.

Cena surowca w fabryce za skrzynię	26,8 mil.
Wydatki, związane z produkcją, łącznie z robocizną opłatą za prąd elektryczny i nieprzewidzianemi wydatkami, amortyzacją i zyskiem za skrzynkę	8.—mil.
	—————————
	44.8 mil.

Uwaga. W chwili obecnej dla wytwórcy skrzynek najważniejszą jest kwota 8 milsów, gdyż nie zakupuje on surowca. Cena drzewa ulega znacznym wahaniem i z tego powodu, na dłuższy przeciąg czasu, powyższa kalkulacja nie może być miarodajna. Co się tyczy tych 8 milsów, wpłaconych producen-

towi za skrzynkę, — 3.75 mils. przypada na robociznę, 1 mils. — na prąd elektryczny, 1,25 mil. — na naprawę maszyn, zamianę pił i t. d., na nieprzewidziane wypadki — 0,5 mil., zysk, oprocentowanie kapitału i amortyzacja — 15 mils.

Perspektywy i wskazówki. W Palestynie zapewniony jest rynek zbytu dla skrzynek do pomarańczy. W chwili obecnej tylko część skrzynek jest wyrabiana na miejscu i eksport w ciągu najbliższych 8 lat przypuszczalnie osiągnie cyfrę 10 miljonów skrzyń na sezon. Rozwój jednakże tej gałęzi przemysłu w Palestynie zależy od zdolności konkurencyjnej produkcji palestyńskiej w stosunku do importu. Większe przedsiębiorstwa okrętowe dotąd faworyzowały wyroby zagraniczne, a tow. „Pardes" pokrywało całe swoje zapotrzebowanie wyrobami zagranicznemi, sprowadzając około 800,000 do 1.000.000 kompletów skrzynkowych. Jedyny wyjątek stanowi firma Jaffa Fruit Co, która produkuje potrzebne skrzynie. Tow. Pardes, jak również większe przedsiębiorstwa mają zamiar zamówić na najbliższy sezon pewną ilość skrzyń produkcji krajowej.

Handel zagraniczny Palestyny*)

(nw) W poprzednich numerach P. i Bl. Wsch. omówiony został handel zagr. Palestyny w ostatnich latach, z pominięciem jednak — z braku odnośnych danych, — roku 1932. W chwili obecnej wspomniane dane zostały opublikowane i warto omówić, choćby pobieżnie kształtowanie się stosunków handl. Palestyny w roku zeszłym, ze względu na nader poważną rolę, jaką odegrał w rozwoju gospodarczym Palestyny.

Naogół rok 1932 zaznaczył się dalszym, bardzo poważnym rozwojem stosunków handlowych Palestyny z zagranicą. Działały w tym roku w jeszcze znaczniejszym stopniu te wszystkie czynniki, o jakich wspomniano w poprzednich artykułach, a które wpłynęły na ożywienie życia gospodarczego Palestyny, a co za tem idzie i jej handlu zagranicznego. Wymienić tu należy przedewszystkiem: znaczny napływ kapitału do kraju, wzrost konsumpcji wewnętrznej, proces inwestycyjny, silny ruch budowlany — te wszystkie czynniki wpłynęły na wzrost importu — wreszcie rozbudowa przemysłu krajowego oraz intensyfikacja plantacyj owocowych — spowodowały poważny wzrost eksportu palestyńskiego.

Handel zagr. Palestyny w r. 1932 w porównaniu do r. 1931, przedstawiał się następująco:

	1931	1932	Przyrost w%
Import	5.940	7.769	31%
Eksport	1.572	2.381	51%

*) Uzupełnienie do artykułu, drukowanego w Nr. 3 b. r. str. 149.— 153 i Nr. 4 b. r. str. 206 — 210.

Cyfry powyższe najlepiej świadczą o ożywieniu stosunków handl. Palestyny. Palestyna jest bodaj jedynym krajem na całym świecie, który wykazuje wzrost i to tak poważny swego bilansu handlowego w r. 1932. Nie należy zapominać, że w r. 1932 wszystkie niemal państwa świata wykazują znaczne kurczenie się swych obrotów handlowych z zagranicą.

Poniższa tablica ilustruje najważniejsze artykuły przywiezione do Palestyny w r. 1932 w zestawieniu z r. 1931. Tys. Ł. P.

	(Tys. Ł. P.)	
	1931	1932
Pszenica i mąka pszenna	317	373
Ryż	117	151
Zwierzęta żywe	206	162
Ryby	62	71
Kawa	37	48
Cukier	105	133
Drzewo na owoce cytrus.	101	177
Drzewo budowlane	153	183
Żelazo w sztabach i rurach	141	185
Wyroby bawełn.	358	382
Wyroby weł.	106	153
Wyroby jedwabne	171	175
Nafta	92	79
Benzyna	163	183
Samochody, motocykle	115	164
Zakupy Iraq Petroleum Co.	2	671

Jak z powyższej tablicy wynika, wszystkie niemal artykuły wykazują poważny wzrost przywozu. O ogólnych przyczynach tego zjawiska wspomniano powyżej. Jako czynnik nowy zwrócić należy uwagę na poważny import artykułów przez Irak Petroleum Co., co stoi w związku z rozpoczęciem budowy rurociągu naftowego przez Palestynę do portu hajfskiego.

Eksport palestyński kształtował się nieco inaczej, niż import. Poszczególne artykuły wywozu nie wykazują naogół większych zmian w porównaniu do r. 1931. W niektórych wypadkach obserwujemy nawet nieznaczny spadek. Cały przyrost wywozu przypisać należy wyłącznie zwiększeniu eksportu pomarańczy. Po odliczeniu pomarańczy eksport palestyński wykazywałby nawet nieznaczny spadek.

Najważniejsze artykuły wywozu palestyńskiego przedstawiały się następująco:

	1931	1932
Pomarańcze	886	1.701
Winogrona	40	80
Arbuzy	48	31
Migdały	20	20
Wina	31	31
Oliwa jadalna	19	20
Cement	20	22
Pończochy	16	12
Mydło	120	108

Pozatem wywożono, rzecz prosta, szereg innych artykułów, lecz w ilościach nieznacznych.

Naogół stwierdzamy, że wywóz artykułów przemysłowych, który kierował się głównie do najbliższych sąsiadów — spadł. Zostało to oczywiście wywołane kryzysem w krajach importujących. Utrzymał się natomiast na poziomie wywóz owoców (za wyjątkiem arbuzów), wina i t. d.

Wraz ze znacznym wzrostem importu palestyńskiego, wzrósł również w poważnej mierze import z Polski. Poniższe zestawienie daje temu dobitny wyraz:

	Import z (do) Polski	Eksport Tys. zł.	Udział w handlu Palestyny
1931	1.634	626	
1932	3.207	619	

	Import z Palestyny do Polski Tys. zł.		Udział w handlu Palestyny % Importu	% Eksportu	Udział w handlu Polski % eksportu	% importu
1931	1 634	626	0,7%	1.1%	0,09%	0.04%
1932	3 207	619	1,3%	0,7%	0,30%	0.07%

Wywóz z Polski do Palestyny wzrósł w r. 1932 prawie podwójnie i w tym samym prawie stosunku wzrósł udział handlu polskiego w ogólnym przywozie palestyńskim. W większym jeszcze stosunku wzrósł udział eksportu polskiego do Palestyny w ogólnym eksporcie polskim: z 0,09% w roku 1931 do 0,3% w r. 1932. Przypisać to należy ogólnemu skurczeniu się wywozu polskiego. Palestyna należy do tych bardzo nielicznych państw, do których eksport polski w r. 1932 wzrósł w porównaniu do 1931 roku.

Import polski z Palestyny utrzymał się prawie na tym samym poziomie.

Spowodowało to oczywiście spadek jego udziału w ogólnym eksporcie palestyńskim (z 1,1% na 0,7%) oraz wzrost jego udziału w imporcie polskim (z 0,04% do 0,07%). I w tym wypadku Palestyna jest niemal, że jedynym krajem, który zdołał utrzymać swój eksport do Polski na poziomie prawie, że niezmienionym w stosunku do r. 1931.

Najważniejsze artykuły handlu polsko-palest. były następ. (w tys. zł.)

WYWÓZ	z Polski 1931	z Polski 1932	PRZYWÓZ	do Polski 1931	do Polski 1392
I. artykuły spożywcze:			owoce i jagody	22	276
mąka, kasza	71	54	tłuszcze roślinne spożyw.	15	40
cukier	34	498	wino	71	40
II. Surowce i półfabryk.:			tytuń	231	145
drewno surowe	15	48	książki, pisma i druki	55	41
drewno napółobrob.	14	558			
Wyroby gotowe:					
meble	68	84			
inne wyroby stol. tok.	146	106			
wyroby szklane	13	34			
wyroby kotlarskie, rury i t. d.	348	957			
naczynia blaszane	85	45			
odzież wszelka	127	140			
tkaniny bawełn.	147	135			
tkaniny wełn.	163	171			
książki, pisma	49	36			

W wywozie wzrosły głównie, i to w wielkim stopniu, cukier w dziale art. spożywczych, drewno surowe i napółobrobione, wreszcie z wyrobów gotowych wyroby kotlarskie, rury, odzież i t. d.

Z DZIAŁALNOSCI IZBY

Handlowej Polsko-Palestyńskiej

POSIEDZENIE ZARZĄDU.

W dniu 17 b. m. odbyło się w lokalu Izby posiedzenie Zarządu, na którem omówiony został cały szereg spraw aktualnych. Na posiedzeniu tem członek Zarządu, p. sędzia S. Koenigstein, podzielił się z zebranymi ze swych wrażeń z podróży do Palestyny.

INTERWENCJE ZARZĄDU.

W związku ze sprawami, związanemi ze wzmożeniem stosunków handlowych polsko-palestyńskich, zarówno po stronie eksportu do Palestyny, jak i importu do Polski, z unormowaniem warunków transportowych, realizacją stałej komunikacji lotniczej między Polską a Palestyną oraz przeprowadzeni szerokiej akcji propagandowo-informacyjnej, Zarząd Izby w osobach prezesa p. L. Lewitego i wice-prezesa p. M. Friede'go, odbył szereg konferencyj z dyrektorami odnośnych departamentów w Ministerstwie Przemysłu i Handlu, Ministerstwie Skarbu i Ministerstwie Spraw Zagranicznych.

WYJAŚNIENIE.

Ponieważ w ostatnich czasach powstały, zarówno w Polsce, jak i w Palestynie, przedsiębiorstwa handlowe, którym najwidoczniej celowo nadano brzmienie firm, łudząco podobne do nazwy naszej Izby, co może wywołać w szerszych warstwach społeczeństwa nieporozumienie i wrażenie, że te przedsiębiorstwa są identyczne z naszą instytucją. Izba podaje do ogólnej wiadomości, że z temi przedsiębiorstwami nie ma nic wspólnego i zatem żadnej odpowiedzialności za ich działalność nie ponosi.

PRZEJAZD GRUPOWY DO PALESTYNY.

W związku ze wzrastającem zainteresowaniem Palestyną, zgłasza się do Izby coraz większa liczba kupców, przemysłowców wojażerów i innych przedstawicieli życia gospodarczego, którzy zamierzają udać się do Palestyny w sprawach handlowych. Referat Turystyczny ze względów technicznych nie jest w stanie obsłużyć wszystkich interesantów.

W dniu 22 b. m. wyrusza z Warszawy grupa 18 kupców i przemysłowców, udających się do Palestyny drogą na Konstancę, gdzie uczestnicy wsiądą na okręt francuskiej linji okrętowej „Fabre Line" — „Sinaia".

RUCH CZŁONKÓW.

Na ostatniem posiedzeniu Zarządu przyjęte zostały w poczet członków Izby następujące firmy: Jan Götz, Okocimski Browar i Zakłady Przemysłowe, Sp. Akc., Okocim, Lloyd Triestino, W-wa, „Ap. Kowalski", wł. M. Goldberg i A. Selecki, W-wa, Fabryka Kosmetyków i Perfum, J. Szach, W-wa, Dom Handlowo-Przemysłowy, M. Przysuski i R. Tykociński, W-wa, F-ma „Perfect", wł. Herman Gerkowicz i Sidney Harris, W-wa, Kantor Wymiany, Juljan Adelberg, W-wa, F-ma „Monolit", W-wa, Prof. Dr. med. Marjan Eiger, Wilno, Mieczysław Kohn, W-wa, Z. Goldberg, W-wa, P. Najfeld, W-wa, Eli Ratuszniak, Tel-Awiw, Tobjasz Blumenfrucht, W-wa, Sz. P. Gurman, właśc. firmy Warszawiak i Gurman, W-wa.

* *

*

W związku ze wzmożoną działalnością i potrzebą rozszerzenia służby informacyjnej, wobec coraz to liczniej zgłaszającej się rzeszy zainteresowanych, Izba ze względów budżetowych apeluje do społeczeństwa, aby poparło jej poczynania w drodze zapisywania się w poczet jej członków i prenumeraty miesięcznika „Palestyna i Bliski Wschód".

LISTY Z PALESTYNY

Na marginesie bilansu handlowego za r. 1932

Ostatni numer „Palestin Commercial Bulletin" przynosi już dane statystyczne o handlu zagranicznym Palestyny w r. 1932. Według tych cyfr nasz handel zagraniczny przekroczył w ubiegłym roku pierwszą dziesiątkę miljonów funtów. Suma doprawdy imponująca, jeśli weźmiemy pod uwagę, że z miljona mieszkańców Palestyny, właściwymi konsumentami jest zaledwie połowa.

Import palestyński osiągnął w r. 1932 sumę Ł. 8,120,797. Jest to największy roczny import od czasów zajęcia kraju przez Anglję. W stosunku do r. 1931 import wzrósł o przeszło 2 miljony funtów. Przyczyn tego kolosalnego wzrostu należy doszukiwać się przedewszystkiem we wzroście imigracji żydowskiej. W dalszym rzędzie należy wymienić budowę portu w Hajfie i rozpoczęcie prac nad założeniem rur naftowych przez Iraq Petroleum Co. Również daje się zauważyć wzrost konsumpcji wśród pewnej części ludności arabskiej a mianowicie tej, która żyje w pobliżu i sąsiedztwie żydowskich osiedli.

Jako najważniejsze artykuły importu są wymienione: ryż, cukier, pszenica i mąka, piwo, manufaktura, nafta i benzyna, samochody i wyroby gumowe. Polska zainteresowana była dotychczas przeważnie w wywozie do Palestyny drzewa, rur żelaznych i cukru, niemniej jednak uważamy, że warto przy tej okazji zastanowić się nad możliwością udziału Polski w eksporcie i tych artykułów, w wwozie których żadnej roli dotychczas nie odgrywa.

Zaczniemy od piwa. Dużo mówiono i pisano o możliwościach eksportu piwa polskiego do Palestyny; z listów i zapytań, które otrzymujemy często z Polski, przekonaliśmy się jednak, że do dziś dnia polski przemysł piwowarski nie zorjentował się należycie w sytuacji. Dla przygotowania się do eksportu piwa na Bliski Wschód niezbędne są pewne jednorazowe inwestycje i dziwna rzecz, że browary polskie, przeżywające tak ciężki kryzys, nie zdobyły się na te drobne inwestycje. Do Palestyny idzie tylko piwo pasteuryzowane. Prawie wszystkie oferty polskie mówią o piwie nie-pasteuryzowanem, co przy gorącym klimacie Palestyny jest niemożliwością. Z kolei należy przygotować się należycie do transportu piwa. Żaden polski browar nie ma do tego należytych urządzeń i środków transportowych. Import piwa w butelkach, o czem mówią oferty polskie, ustał w ostatnich latach prawie zupełnie (z wyjątkiem nieznacznych transportów porteru angielskiego). Niemcy i Anglicy przywożą piwo w *aluminjowych* małych beczkach po 25 litrów. Zbyt beczek jest tu minimalny i dlatego beczki te po rozlaniu piwa zostają z powrotem wysyłane. Piwo może iść i w beczkach drewnianych, ale muszą one być wewnątrz ocynkowane. Becz-

ka aluminjowa jest o wiele lżejsza, co wpływa na obniżenie kosztów transportu. Wyobrażamy sobie, że browar polski otwiera w Gdyni skład dla rozlewania piwa eksportowego, a odpowiednią umową z Svenska Orient Linien gwarantuje sobie niskie frachty zarówno przy wywozie, jak i przywozie beczek. Obecnie nadszedł moment może najbardziej odpowiedni dla wyparcia stąd piwa niemieckiego. By jednak konkurenta usunąć z rynku, wymagane są prócz sentymentów i należyte warunki, których dotąd w Polsce nie stworzono.

Należy przy tej okazji mówić również o benzynie. Na terenie Palestyny działają potężne koncerny (Shell, Vacuum Oil Co., Nobel), a jednak znacznie słabsze finansowo towarzystwo francuskie lokuje na rynku tutejszym znaczne ilości benzyny. Towarzystwo to, związane z przemysłem benzynowym w Rumunji, ma do swej dyspozycji w Constanzy specjalny statek dla przewozu benzyny. W Aleksandrji towarzystwo posiada składy, gdzie benzynę przelewa się z cystern do małych „paoków" (blaszane zalutowane skrzyneczki) po 10 litrów. Przywóz benzyny w beczkach umożliwiłby tutejszym rozlewniom domieszki gazoliny co jest opłacalne z powodu wielkiej różnicy w stawkach celnych, poczem cysterny przewożonoby z powrotem do Constanzy. Był moment, kiedy benzyna z Polski mogła tu znaleźć zaniteresowanie. Bawił nawet w swoim czasie i konferował z „Polminem" specjalny wysłannik tutejszych spółdzielni przewozowych. Zdaje się, że moment ten przeszedł bezpowrotnie. Shel i Vacuum budują teraz w Hajfie wielkie składy rozlewnicze, co przypuszczalnie uniemożliwi konkurencję. W każdym razie należy nad tą sprawą się zastanowić. Import benzyny do samej Palestyny wyniósł w r. 1932 sumę ŁP. 183.324.

Dla przykładu wyjąłem z listy tylko importowane tu dwa artykuły, by wykazać, że należyte zorganizowanie importu do Palestyny wymaga jeszcze dużo wysiłków organizacyjnych i nakładów pieniężnych.

Wśród krajów importujących, pierwsze miejsce zajmuje Anglja, któ... wraz z dominjami importowała w r. 1932, towar na sumę Ł. 1,769,519 co w stosunku do roku 1931 stanowi wzrost o przeszło 6,000 Ł. Należy przypuszczać (statystyka palestyńska jest w wysokim stopniu... nieprzejrzysta), że przeszło 20% udział Anglji w imporcie palestyńskim nie wynika jedynie ze względów możliwości konkurencyjnej. Najpoważniejszym odbiorcą towarów angielskich jest rząd palestyński, który w niektórych wypadkach posuwa się nawet zbyt daleko. I tak np. zagrożony jest tutejszy, dobrze zorganizowany, przemysł drukarski, gdyż rząd zamierza sprowadzić nowe maszyny drukarskie z Anglji. Objektywnie należy jednak przyznać, że ludność tutejsza chętnie widzi import z Anglji. Jak to później przy omawianiu eksportu zauważymy, blisko 60% (!) eksportu palestyńskiego idzie właśnie do Anglji. Jako charakterystyczny przykład posłużyć może wystąpienie tutejszej wpływowej gazety arabskiej przeciw politykom arabskim, którzy pod hasłem „non cooperation", chcą wprowadzić bojkot przeciw towarom angielskim.

Na drugim miejscu idzie Egipt. Udział Egiptu w imporcie palestyńskim wynosi równe 15% i sięga sumy Ł. 1,165,607. Stosunki handlowe Palestyny z Egiptem wymagają osobnego szerszego omówienia. Wprawdzie stosunek procentowy Egiptu w imporcie palestyńskim zmniejsza się z roku na rok (w r. 1930 — 22,8%, 1931 — 17,3%, wobec 15% w r. 1932), przypisać to jednak należy temu, że rząd coraz bardziej zaczyna w statystyce rozróżniać kraje pochodzenia towarów importowanych. I w 15% r. b. mieści się duża część towarów, które przeszły przez Egipt tylko tranzytem. Tyczy się to szczególnie towarów angielskich i japońskich. Niemniej jednak należy podkreślić fakt, że stosunki gospodarcze obu krajów sąsiednich są wysoce nienormalne. Wliczając bowiem handel tranzytowy, Egipt importuje do nas dziesięciokrotnie więcej, aniżeli od nas towarów odbiera. Rząd egipski łoży w ostatnich latach coraz większe sumy na zaprowadzenie kultury pomarańczowej i prawdopodobnie wkrótce Egipt nietylko przestanie być odbiorcą naszych słabszych gatunków pomarańczy, (brara), które do r. b. importował w poważnych ilościach, ale zacznie z nami konkurować na światowych rynkach pomarańczowych. Stwarza to stan niezadowolenia wśród tutejszych sfer gospodarczych, co znajduje wyraz w licznych enuncjacjach palestyńskiej prasy gospodarczej. Rząd palestyński pod naciskiem opinji znajmuje się obecnie stworzeniem nieoficjalnej delegacji, która ma wyjechać do Egiptu dla przeprowadzenia pertraktacyj z rządem egipskim. Żądaniem naszem jest, by Egipt zniżył taryfy celne dla fabrykatów, stwarzanych w Palestynie. Nie może utrzymać się bowiem dzisiejszy stan rzeczy, z którego korzyści odnosi tylko jedna strona.

Wydatnie obniżył się w r. b. również udział w imporcie drugiego sąsiada naszego: Syrji (1931 — 17,1%, 1932 — 10,5%). Przyczyną tego jest kryzys, jaki Syrja przeżywa w ostatnich latach. Przykład Transjordanji z jednej strony i Syrji z drugiej strony daje dużo do myślenia o przyczynach „prosperity“ w Palestynie.

Na czwarte miejsce w imporcie wysunęły się Niemcy sumą Ł. 775,074. Stanowi to w stosunku do r. 1931 wprawdzie wzrost o przeszło Ł. 100.000, w ogólnym stosunku procentowym jest to jednak spadek o 0,7%. Mimo, iż Niemcy zajmują drugie miejsce w eksporcie maszyn, musimy podkreślić, że regime polityczny, panujący obecnie w Niemczech, przyczynia się do wydatnego obniżenia udziału Niemiec w tutejszym imporcie. Już rok 1933 pokaże, ile prawdy jest w naszem twierdzeniu. Z satysfakcją należy podkreślić, że nawet przed propagandą bojkotu towarów niemieckich ludność tutejsza wyemancypowała się stopniowo z wpływów szalonej propagandy gospodarczej Niemiec, co uwydatnia się już w statystyce za r. 1932, z której widzimy, że już w roku ubiegłym udział w imporcie Stanów Zjednoczonych, Francji, Rumunji i Polski wzrósł w znacznym stopniu.

Kolejne miejsca w imporcie zajmują Stany Zjednoczone (Ł. 520,446), Ru-

munja (Ł. 518.619), Francja (Ł. 339.888), Włochy (Ł. 292.396), Turcja (Ł. 201.875), Czechosłowacja (Ł. 179.679), Belgja Ł. 179.679), Japonja (Ł. 176.187). Odnośnie Japonji należy dodać, że konkurencja jej daje się odczuwać coraz dotkliwiej. Już cyfry oficjalne wykazują 5-ciokrotny wzrost importu w stosunku do r. 1931, w rzeczywistości jednak wzrost jest o wiele większy, gdyż towary japońskie, przychodzące tu ze składów Japonji w Aleksandrji, zapewne wliczone są do importu egipskiego. Należy mówić osobno o konkurencji japońskiej, uwydatniającej się szczególnie w krajach takich, jak Palestyna, która związana mandatem ma „otwarte drzwi" dla wszystkich państw.

Z kolei idzie Polska (Ł. 101.355). Z prawdziwą radością musimy podkreślić, że import z Polski zarówno w cyfrach absolutnych (r. 1931 — Ł. 38,500 wobec Ł. 101,355 w r. 1932, — trzykrotny wzrost!), jak i w udziale procentowym (0,6 — 1,3%) wzrósł w znacznym stopniu. Rok 1933 będzie najlepszym dowodem, że wzrost ten nie jest przypadkowy i może mieć trwałe formy. Jedyną przeszkodą na drodze do utrwalenia wzmocnionych stosunków jest małe zrozumienie w Polsce dla odwzajemnienia się w stosunku do importu towarów z Palestyny. Jeżeli weźmiemy pod uwagę, że faktyczny import z Polski osiągnął w r. 1932 conajmniej Ł. 150,000 otrzymamy stosunek importu do eksportu 9 : 1. Nie przestaniemy przy każdej nadarzającej się okazji podkreślać tego anormalnego stosunku. Mamy tylko 2—3 artykuły, które Polska musi od nas importować (pomarańcze, tytoń, wino). Z roku na rok zwiększają się miljony skrzynek pomarańczowych, które muszą znaleźć zbyt zagranicą. Żadna agitacja, żadne środki nie pomogą, jeśli państwa z nami handlujące, zamkną swe bramy przed naszemi pomarańczami. Kryzys zbytu pomarańczy stwarza z nas kraj biedaków, wywołuje wstrząs w naszej strukturze, osłabia naszą zdolność importową i kładzie kres naszej „prosperity".

Za Polską idą: Rosja (spadek o 1,1%), Bułgarja, Austrja, Holandja, Szwecja, Szwajcarja, Danja, Węgry i inne kraje, których udział w imporcie nie wynosi 0,5%.

O eksporcie palestyńskim powiemy teraz tylko tyle, że w r. 1932 osiągnął sumę Ł. 2.381.491, czyli wzrost o 710.000 Ł. Najbliższe lata dadzą nam wyrównanie naszego bilansu handlowego, który dotychczas był katastrofalny. Już w r. 1940 eksport samych pomarańczy wyrówna się z importem, nawet jeśli przypuścimy, że import dosięgnie sumy Ł. 10.000.000. Palestyna będzie wówczas krajem klasycznym wolnego handlu i damy dużo do myślenia różnym teoretykom szumnych haseł gospodarczych, czy przyszłość i uzdrowienie gospodarki światowej nie leży w powrocie do „zbankrutowanych" form liberalizmu gospodarczego.

Tel-Awiw, w maju 1933 r.

S. Babe.

K R O N I K A

P A L E S T Y N A

Polityka

WYSOKI KOMISARZ PALESTYNY sir Artur Wauchope udał się do Londynu na okres czterotygodniowy. Podczas wizyty swej omówi on z miarodajnemi czynnikami rządu angielskiego aktualne zagadnienia Palestyny i Bliskiego Wschodu.

PRZECIWKO OGRANICZENIU IMIGRACJI. W większych ośrodkach Palestyny odbyły się wielkie wiece prostetacyjne przeciwko przydziałowi znikomej liczby certyfikatów na bieżące półrocze. Prasa palestyńska podkreśla, iż nawet departament imigracyjny rządu, który zwykle jest bardzo powściągliwy w swych zaleceniach, tym razem zgodził się na udzielenie 7.000 certyfikatów. Szczególne zdziwienie budzi fakt, iż rząd palestyński uchwalił obecny przydział certyfikatów w czasie pobytu w Palestynie ministra kolonij, uchodzącego za przyjaciela żydowskiego dzieła odbudowy w Palestynie.

NIEPOROZUMIENIA WŚRÓD ARABÓW. Odezwa Egzekutywy Arabskiej, nawołująca do bojkotu towarów żydowskich i angielskich, wywołała ostry sprzeciw w sferach gospodarczych społeczeństwa arabskiego. Sfery te uważają akcję bojkotową za szkodliwą dla gospodarki krajowej. „Marat al Szrak", precyzując stanowisko sfer gospodarczych, wspomina katastrofalne skutki akcji bojkotowej po rozruchach w 1929 r. Bojkot ten wykorzystały chciwe jednostki dla swoich interesów osobistych, reszta zaś społeczeństwa arabskiego poniosła wielkie i dotkliwe straty. „Marat al Szrak" przestrzega również przed bojkotem towarów angielskich, gdyż może to wywołać w Anglji bojkot pomarańczy palestyńskich, stanowiących główny produkt eksportu krajowego.

Dziennik ten nawołuje polityków Egzekutywy Arabskiej do opamiętania i zaniechania krótkowzrocznej taktyki, mogącej doprowadzić do ruiny gospodarczej społeczeństwa arabskiego w Palestynie.

PRZYWÓDCA MAHOMETAN INDYJSKICH Szaukat Ali bawił ostatnio w Palestynie. Przed opuszczeniem kraju wygłosił on w meczecie Omara ostre przemówienie przeciwko Żydom, nawołując Arabów palestyńskich, aby nie sprzedawali ziemi Żydom. Szaukat Ali zapewniał, że podejmie w Indjach i w innych krajach akcję na rzecz nabywania gruntów w Palestynie, aby w ten sposób nie dopuścić do przechodzenia ziemi w posiadanie Żydów.

DELEGACJE KONGRESU MUZUŁMAŃSKIEGO. Z ramienia kongresu muzułmańskiego wyjeżdżają do Iraku i Indyj 2 delegacje. W skład delegacji do Indyj wchodzą: Mufti Palestyny, Machmed Ali-Pasza z Egiptu, Twatwai i Ali Muchi Adin al Huseini. Skład delegacji do Iraku nie jest jeszcze znany.

Administr. publiczna

RZĄD PALESTYŃSKI wydał rozporządzenie, przewidujące nowe kary za uprawianie agitacji niepłacenia podatków publicznych. Przez agitację rozumie się wszelkie namawianie przy pomocy słowa, pisma lub znaków. Takie sformułowanie pojęcia agitacji umożliwia bardzo obszerne stosowanie nowego rozporządzenia. Za przekroczenie rozporządzenia grozi kara więzienia do 6 miesięcy oraz grzywna od ŁP. 5 do 50.

WALKA ZE SPEKULACJĄ MIESZKANIOWĄ. Rząd palestyński wydał rozporządzenie, na mocy którego samorządy w Palestynie otrzymały prawo prolongowania na okres jednego roku kontraktów, dotyczących najmu placów i sklepów. Rozporządzenie to jest skierowane przeciwko tym właścicielom

nieruchomości, którzy wyzyskują rosnącą imigrację do Palestyny celem nadmiernego podwyższenia komornego.

GŁÓWNY KOMENDANT policji palestyńskiej wydał zarządzenie, mocą którego awans podwładnych mu policjantów angielskich uwarunkowany będzie znajomością języka hebrajskiego.

Jest to sukces, osiągnięty przez społeczeństwo żydowskie, które dotychczas domagało się zupełnego zrównania w prawach języka hebrajskiego z arabskim i angielskim.

ZASTĘPCĄ WYSOKIEGO KOMISARZA mianowany został p. Tirstead, radca prawny rządu palestyńskiego.

WYNIKI OSTATNIEGO, przeprowadzonego w końcu 1931 roku powszechnego, spisu ludności w Palestynie zostały ogłoszone w dwutomowem dziele statystycznem objętości blisko 950 stron. Publikacja daje wielostronny obraz rozwoju i obecnego stanu ludności Palestyny. Spis wykazał 1.035.821 wobec 757.182 w 1922 r. Według wyznań ludność składa się z 759.712 mahometan, 174.610 Żydów, 91.398 chrześcijan, 192 Samarytan, na resztę zaś składają się Druzowie i niektóre pomniejsze sekty religijne. Ludność żydowska wzrosła z 83.794 w 1922 r. na 147.610 w r. 1931, czyli o 108 proc. Na poszczególne miasta przypada przyrost Żydów następująco: Tel-Awiw 203 proc., Jerozolima 45 proc. Przyrost Arabów w tym samym czasie wynosił 28 proc. Na każdych 10.000 ludności roczny przyrost wyrażał się liczbami: 850 Żydów, 354 muzułmanów i 251 chrześcijan.

W Tel-Awiwie na każdych 1000 ludności przypada 709 urodzonych zagranicą.

Większość Żydów deklarowała język hebrajski jako swój język macierzysty. Język angielski podało 5305 Żydów, żydowski 4694, niemiecki 2492, zaś arabski 2216 Żydów. Ciekawem jest, że 21 Arabów podało język hebrajski jako język macierzysty.

W imigracji żydowskiej do Palestyny reprezentowanych jest niemniej niż 50 krajów ze wszystkich stron świata. 9 Żydów pochodzi z „niczyjego kraju“, przyszli bowiem na świat na morzu. Oto zestawienie krajów pochodzenia Żydów palestyńskich: Chiny, Irak, Abisynja, Hedżas, Cypr, Indje, Algier, Marokko, Tripolis, Tunis, Jemen, różne wyspy greckie, Persja, Syrja, Egipt, Turcja, Buchara a nawet Transjordanja, zaś z krajów europejskich: Austrja, Belgja, Bułgarja, Czechosłowacja, Danja, Estonja, Finlandja, Francja, Gibraltar, Gdańsk, Grecja, Holandja, Łotwa, Litwa, Polska, Portugalja, Rumunja, Hiszpanja, Szwecja, Szwajcarja, Jugosławja, Niemcy, W. Brytanja, Węgry, Włochy, Z. S. R. R., czyli że niema prawie w Europie kraju, z któregoby Żydzi nie emigrowali do Palestyny. Wyemigrowało ze Stanów Zjednoczonych 672, Kanady 58, zaś z Ameryki Południowej 101 Żydów. Najliczniejsza była emigracja z Polski — 35.831 Żydów, następne miejsca zajmują: Z. S. R. R. 27.354, Rumunja 5011, Litwa 3.861, Łotwa 1.280, Bułgarja 1.268, Grecja 1.233, Niemcy 1.181 Żydów. Wśród imigrantów z krajów nieeuruopejskich na pierwszem miejscu kroczy Jemen — 5.085, następne miejsca zajmują: Irak 4.028, Persja 2.238 i Marokko 1.283 Żydów.

Rolnictwo

Od początku sezonu do 5-go kwietnia zostało zaokrętowanych 4.249.891 skrzynek owoców cytrusowych. W porównaniu z tym samym okresem roku zeszłego wzrost wynosi 753.310 skrzynek, a do końca sezonu prawdopodobnie powiększy się do 800.000 skrzynek. Ceny, na początku stycznia niskie, podniosły się później i wzrosły na rynku angielskim od 9 do 15 szylingów, na niemieckim zaś od 6 do 11 marek niemieckich. W celu polepszenia sytuacji rynkowej dalsze ładowanie na okręty zostało wstrzymane na przeciąg 1-go tygodnia (od 6 — 13 lutego).

Zadawalającą wysokość cen osiągnięto na rynku kanadyjskim, gdzie owoce palestyńskie sprzedawne były po 18 do 19 szylingów za skrzynkę. Pomarańcze palestyńskie wysłano w tym sezonie do Kanady poraz pierwszy.

Obawy w związku z podwyżką ceł w Rumunji okazały się bezpodstawne. Plantatorzy palestyńscy zwrócili uwagę rządu rumuńskiego na wielki import towarów rumuń-

skich do Palestyny i uzyskali 50%-wą zniżkę cła na owoce palestyńskie.

Konieczność polepszenia organizacji zbytu i całej gospodarki cytrusowej wogóle zmusiła zrzeszenie plantatorów do połączenia wszystkich spółdzielni plantatorów pomarańczy w jedną, centralną organizację. Organizacja ta zajmie się zdobywaniem kredytu dla swych członków. Będzie ona także centralą zakupu materjałów do opakowania i innych artykułów niezbędnych w tej dziedzinie. W ostatnim roku wzięto pod plantacje 29.500 dunamów, przyczem ilość dunamów żydowskich wzrosła o 94.000 przy ogólnym wzroście 170.000 dunamów.

PLONY.

Pomimo pewnych opadów, jakie miały miejsce w końcu stycznia, widoki na urodzaj na początku lutego i marca dawały powody do niepokoju. Deszcze te, chociaż w minimalnym stopniu, uratowały jednak znaczne połacie zasiewów. W okręgu Tul-Kerem i w miejscowościach Emeku pokazały się ponownie myszy polne, zwalczane jednak energicznie. Wśród Fellachów panuje w dużym stopniu skłonność do sadzenia drzew owocowych. Również w uprawie kartofli zaznacza się postęp zarówno pod względem używania nawozów, jak i stosowania nowoczesnych metod.

Aby polepszyć sytuację Fellachów przedsięwzięte zostały ze strony rządu kroki w celu tworzenia po wsiach spółdzielni. Panowie E. P. Strickland i F. H. Lowick odwiedzili Lud, Beth-Dagan i Tul-Kerem, gdzie wyjaśnili korzyści istnienia spółdzielni rolniczych. Były także podejmowane kroki w celu zorganizowania spółdzielni arabskich plantatorów bananów w Bejzanie, jak też plantatorów oliwki w Akko i Safedzie.

EJN-SZEMER. Odbyła się uroczystość pierwszego strzyżenia owiec tego kibucu. Otrzymano większą ilość wełny wysoko-gatunkowej. Eksperyment wskazuje, iż w dziedzinie tej istnieje wiele możliwości i stać się ona może podstawą rozwoju przemysłu włókienniczego w Palestynie.

STAN GOSPODARCZY CHEDERY. W Chederze przeprowadzone są ostatnio prace przygotowawcze, mające na celu przygotowanie nowych terenów pod plantacje cytrusowe. Tegoroczny zbiór pomarańczy był bardzo obfity, a jakość pomarańczy bardzo wysoka. Robotnicy kolonji są stale zatrudnieni a odczuwa się poniekąd brak rąk roboczych.

AJELETH HASZACHAR buduje w tym roku kanał dla nawodnienia wielkich połaci gruntu uprawnego.

WYRYWANIE DRZEWEK W KFAR JONA. Grupa uzbrojonych Arabów napadła na plantacje pomarańczy kolonji Kfar Jona i po dłuższem ostrzeliwaniu wartowników zniszczyła przeszło 500 czteroletnich drzewek pomarańczowych.

MIKWE-ISRAEL. Zbiór tegoroczny pomarańczy i winogron wynosił 20,000 skrzynek. Wysłane one były zagranicę za pośrednictwem towarzystwa „Pardes". Podczas tegorocznego sezonu pomarańczowego zatrudnionych było poza stałymi robotnikami 50-ciu robotników sezonowych, a ich płaca wynosiła 100 milsów za ½ dnia pracy.

Podobnie jak w latach ubiegłych, również w bieżącym roku wiele winnic zmieniono na plantacje pomarańczowe.

Hodowla drobiu rozwija się bardzo pomyślnie. Ostatnio sprowadzono z Kalifornji specjalną rasę kur, hodowla których szczególnie jest dogodna w krajach klimatu gorącego.

NIEURODZAJ W OKRĘGU TYBERJADY. Rząd palestyński zajmuje się kwestją udzielnia pomocy finansowej wioskom arabskim okręgu tyberjadzkiego, które poważnie ucierpiały od nieurodzaju. Zrozpaczeni fellachowie tegoż okręgu domagają się rychłej pomocy, zagrażając sprowadzeniem swych żon i dzieci do rezydencji gubernatora.

HODOWLA RYB. Na ziemiach tow. „Mifrac Hajfa" przeprowadzony jest obecnie eksperyment hodowli ryb stawnych.

CZTERECH CZŁONKÓW rządu egipskiego, wśród nich minister komunikacji Ibrahim Fahmi Pasza, bawiło ostatnio w Palestynie. Ministrowie egipscy zwiedzili kolonje żydowskie w towarzystwie kierownika P. I. C. A. p. Wiktora Cohna, zapoznając się ze zdobyczami rolnictwa żydowskiego.

Przemysł

W DZIEDZINIE PRZEMYSŁU zaznacza się postęp, bądź dzięki zakładaniu nowych placówek, bądź też dzięki rozszerzaniu istniejących już przez przyjmowanie nowych udziałowców.

Znaczna ilość przemysłowych przedsiębiorstw powstała w ciągu ostatnich miesięcy, lub też wkrótce zostanie założona. Panowie Vromen, Friedländer i Fetter założyli fabrykę wyrobów srebrnych i metalowych a p Hillman — wytwórnię naczyń aluminjowych.

Metale lekkie, jak silumin, przerabiane zostają w fabryce karoserji samochodowych, ram okiennych i t. d., prowadzonej p. f. „Har-Gaash".

Fabryka jedwabiu Delfinera zbywa swe produkty na rynku, przyczem istniejące fabryki włókiennicze wykazują skłonność do ekspansji. Mówi się o założeniu „British Arabischen Frucht Co" z kapitałem 10.000 ŁP. Nowa fabryka, mająca zatrudnić około 60—70 Arabów, będzie produkowała poboczne produkty i konserwy z owoców cytrusowych.

Pan Jilgowski buduje w Ramath Gan fabrykę dachówek cementowych.

Ponieważ wiele fabryk zainteresowanych jest w przesiedleniu się do Ramath Gan, miejscowy zarząd zarezerwował na ten cel specjalną dzielnicę.

Założenie „Palestine Navigation Co.", które jest w posiadaniu 400-tonowego okrętu „Karmel", pobudza do zastanowienia się nad kwestją założenia linji palestyńskiej do Europy i z powrotem. Dzięki znacznemu ruchowi towarowemu, jak i napływowi imigrantów, przedsięwzięcie to przedstawiałoby się zyskownie. Także handel tranzytowy z Hajfy do Bagdadu przedstawia wiele możliwości dla obrotów hurtowych.

Założenie fabryki szkła zbudziło wiele zainteresowania.

Prace „Iraq Petroleum Co." i „Palestine Potash Ltd." rozwijają się w stopniu zadawalającym. W ostatnim miesiącu były wydane przez „Palestine Potash Ltd." nowe akcje w wysokości 147.000 ŁP., których połowa była rozpisana.

HAJFSKA FABRYKA CEMENTU „NESZER" obniżyła cenę cementu o 200 milsów na tonie. Obniżenie cen stało się możliwe wskutek wzrostu produkcji.

FABRYKA MATERJAŁÓW BUDOWLANYCH. W Hajfie powstaje fabryka cegieł oraz innych materjałów budowlanych, wyrabianych z cementu. Fabryka ta ma wszelkie widoki pomyślnego rozwoju, gdyż wskutek dużych kosztów transportu z Tel-Awiwu do Hajfy nie opłaca się przewozić cegieł tel-awiwskiej fabryki „Sylikat" do Hajfy.

FABRYKA DRUTU ŻELAZNEGO. W Tel-Awiwie założona została fabryka drutu żelaznego. Właścicielami tej fabryki są pp. Lurie, Szmueli i Szelez. Produkowane będą wszelkie rodzaje drutu oraz materace, sprężyny, łańcuchy i haki, które dotychczas sprowadzane były z Niemiec.

PIERWSZA FABRYKA papieru w Palestynie. Grupa kapitalistów żydowskich, między którymi znajdują się również właściciel fabryki kopert w Tel-Awiwie, oraz b. właściciel fabryki papieru w Rosji, przystąpiła do założenia fabryki papieru. Maszyny najnowszego typu zostały już sprowadzone z zagranicy.

FABRYKA BIELIZNY TRYKOTAŻOWEJ. W Hajfie powstaje obecnie fabryka bielizny trykotażowej. Założycielem tej fabryki jest p. Jakób Prawda z Polski.

PRODUKCJA MATERJAŁÓW JEDWABNYCH. Fabryki materjałów jedwabnych Delfinera w Tel-Awiwie i Zaksa w Ramath-Gan przystąpiły do utworzenia wspólnej wykańczalni. Ma ona być urządzona wg. najnowszych wymogów techniki. Urządzenia i maszyny sprowadzone zostają z Europy. Dotychczas wyprodukowane wyroby jedwabne znalazły chętnych nabywców wśród ludności palestyńskiej.

Wskutek ostrej konkurencji ze strony Japonji producenci jedwabiu wystąpili z wnioskiem do rządu palestyńskiego o podniesienie stawki celnej przy wwozie wyrobów jedwabnych.

FABRYKA WORKÓW W RAMATH-GAN. B-cia Jeruszalmi, właściciele fabryki szpagatu i nici „Szymszon" oraz p. J. Lewinsohn przystąpili do utworzenia fabryki worków. Fabryka ta znajdować się będzie w Ramath-Gan. Głównymi jej odbiorcami będą przedsiębiorstwa „Neszer", wielkie młyny Rotschilda oraz towarzystwa eksploatacji soli i potasu. Warto zaznaczyć, iż Palestyna dotychczas importowała rocznie worki na ogólną sumę ŁP. 35.000.

SPÓŁDZIELNIA WYTWÓRCZA skrzynek do pomarańczy w Tel-Awiwie „Argaz" przystąpiła do budowy własnego gmachu fabrycznego. Fabryka ta powstała dzięki finansowej pomocy „Bank Hapoalim".

PRZEMYSŁ CZĘŚCI AUTOMOBILOWYCH. Fabryka części samochodowych i karoserji „Hamumche" rozwija się ostatnio bardzo szybko. Przedsiębiorstwo to zostało założone w r. 1927 podczas najostrzejszego kryzysu, pokonało ono wszelkie trudności i obecnie znajduje się w stanie kwitnącym. W bieżącym miesiącu fabryka przeniesiona zostanie do nowego większego gmachu, specjalne przystosowanego do potrzeb przemysłu automobilowego, przyczem liczba robotników będzie zwiększona z 45 do 75.

PRALNIA CHEMICZNA, założona przez p. Krydo z kapitałem ŁP. 3,000, ostatnio rozszerza swoją działalność. Pralnia ta stosuje system prania ubrań na sucho, posługując się specjalnym gazem, przyczem praca odbywa się sposobem automatyczno-mechanicznym na wzór podobnych przedsiębiorstw w zachodniej Europie. W Tel-Awiwie istnieją cztery oddziały tego przedsiębiorstwa, a wkrótce mają powstać oddziały „Alfy" w Jerozolimie, Hajfie i we wszystkich większych osiedlach żydowskich.

Handel

Z OSTATNIO OGŁOSZONEGO SPRAWOZDANIA rządu palestyńskiego wynika, iż r. 1932 był okresem rekordoym w dziejach handlu zagranicznego Palestyny. Import wyniósł ŁP. 7,769.920, zaś eksport ŁP. 2,381,491, przekraczając wszystkie dotychzasowe liczby eksportu i importu.

HANDEL MIĘDZY PALESTYNĄ A ANGLĄ. Import z Palestyny (wraz z Transjordanją) do Anglji w okresie ostatnich pięciu lat, t. j. od 1928 do 1932 włącznie wyniósł ŁP. 6,753,000.

IMPORT Z CZECHOSŁOWACJI DO PALESTYNY, stanowi 2,¼% całego importu palestyńskiego. W r. 1929 towary czeskie, sprowadzone do Palestyny, wynosiły 23,000,000 koron czeskich, a w r. 1930 import z Czechosłowacji do Palestyny wynosił 29,000,000 koron czeskich.

EKSPORT POMARAŃCZY W 1933 R. Od początku sezonu do dnia 17 kwietnia r. b. wysłanych zostało 4.358,116 skrzynek pomarańczy wobec 3,638,764 skrzynek w tym samym okresie roku ubiegłego. Mimo ogólnego wzrostu eksportu, wysyłka pomarańczy przez port jaffski nieco zmalała, natomiast wywóz pomarańczy przez Hajfę wzrósł prawie dwukrotnie.

Ilość skrzynek pomarańczy, wysłanych:

	w r. 1932	w r. 1943
przez port Jaffa	2,689,121	2,685,996
przez port Hajfa	1,443,692	1,443,692
przez port Port-Said	170.701	228,428
	3,638,764	4,358,116

Rzeczoznawcy określają wielkość zbioru pomarańczy w r. 1934 na 6,000,000 skrzynek.

WYSTAWA ANGIELSKO-PALESTYŃSKA W LONDYNIE. Drugi transport eksponatów przemysłu i rolnictwa palestyńskiego, przeznaczonych na wystawę angielsko-palestyńską w Londynie, został wysłany 26.IV r. b. Transport ten zawiera 30 skrzyń o wadze 10 ton. Razem z poprzednio wysłanym transportem przewieziono do Anglji 95 skrzyń o wyłącznej wartości ŁP. 4,000. Większe ilości towarów, przeznaczonych do sprzedaży, przesłane będą trzecim transportem.

WYSTAWA PALESTYŃSKA W EGIPCIE. Sekcja „Wizo" w Egipcie urządza wkrótce w Kairze wystawę produkcji palestyńskiej.

WYSTAWA ARABSKA. Na ostatniem posiedzeniu kierownictwo Wystawy Arabskiej uchwaliło otworzyć powyższą wystawę w Jerozolimie 1-go czerwca 1933 r.

DZIELNICA HANDL. W JAFFIE. Jerozolimskie przedsiębiorstwo budowlane przystąpiło do realizacji projektu budowy dzielnicy handlowej w Jaffie na obszarze 13.000 m. kw. Obszar ten znajduje się pomiędzy kolonją niemiecką, a ulicą króla Jerzego. Projekt przewiduje budowę 100 sklepów, z których połowa zostanie wybudowana w najbliższych miesiącach. Część budujących się sklepów została już wynajęta przez firmy Tel-Awiwu, które zakładają w Jaffie swe oddziały.

Finanse i bankowość

ROZWÓJ BANKU RZEMIEŚLNICZEGO. Bank Rzemieślniczy w Tel-Awiwie wykazuje stały rozwój działalności. W bieżącym roku podwoiła się liczba wkładów i oszczędności.

ROLNICZA KASA OSZCZĘDNOŚCI W PETACH TIKWA. Wg. sprawozdania za r. 1932 suma depozytów i rachunków bieżących w wyżej wymienionej instytucji finansowej wynosiła ŁP. 33,000. Udzielone pożyczki w r. 1932 sięgnęły ŁP. 140,000. W dniu zamknięcia rachunków ogólna suma udzielonych pożyczek wynosiła ŁP. 35,000. Dochody Rolniczej Kasy Oszczędności wynosiły ŁP. 4,100, rozchód ŁP. 1,800, a czysty zysk ŁP. 1,350. Powyższa instytucja finansowa posiada wśród swoich członków 269 rolników, czyli 71% ogólnej liczby członków. Rolnicy ci posiadają 27% wszystkich akcyj Rolniczej Kasy Oszczędności. Liczba członków wzrosła w ostatnim roku ze 131 do 337, kapitał zakładowy zaś z ŁP. 538 do ŁP. 3,700 i rezerwy pieniężnej ŁP. 5,300. Ogólna suma kapitału tejże instytucji wynosi ŁP. 9,000. Akcja Rolniczej Kasy Oszczędności kosztuje ŁP. 2½.

ARABSKI BANK ROLNICZY. „Islamja" donosi, iż Achmed Chilmid Pasza zwiedził ostatnio północną Palestynę, by zbadać możliwości założenia banku rolniczego dla Arabów.

TOWARZYSTWO UBEZPIECZEŃ „JEHUDA". W towarzystwie ubezpieczeń „Jehuda", w przeciągu 8 lat jego egzystencji, ubezpieczyło się osób 4,985 na ogólną sumę ŁP. 1.000.000. Dochody towarzystwa „Jehuda" z tytułu opłat ubezpieczeniowych sięgają ŁP. 16,000.

Towarzystwo to udzieliło pożyczek hipotecznych na ogólną sumę ŁP. 43,000, pozatem finansowało ono budowę gmachów szkolnych oraz wzniesienie dzielnicy Kirjath Szmuel w Tyberjadzie.

Praca

Znaczny ruch budowlany i wzmożona praca na plantacjach, jako też ekspansja przemysłu i postęp rolniczej kolonizacji wpłynęły na brak rąk roboczych. Co się tyczy plantacji, to brak rąk roboczych tłumaczy się 20%-wym wzrostem pracy przy zbieraniu i przygotowaniu nowych terenów plantacji. Obszary, zdatne pod uprawę przez Żydów w okresie następnego sezonu, sięgają 40.000 dunamów. Ilość ta pobija rekordy, osiągnięte w poprzednich sezonach. Także wśród Arabów plantacje rozwijają się w dużym stopniu, chociaż nie w tak wielkim jak wśród Żydów. Praca ta dostarcza dodatkowych możliwości zarobkowych dla Fellachów i robotników sąsiednich wsi.

Wszystkie te czynniki wywołały tak silny brak rąk roboczych na plantacjach, że było się zmuszonym zaangażować do pracy uczniów powyżej 16-tu lat. W Petach-Tikwa wzrosła liczba robotników z 2.000 — 2.500, przy dalszem zapotrzebowaniu na 700 robotników. W Chederze ilość zatrudnionych robotników w liczbie 1.500-set daleko nie pokrywa zapotrzebowania. Podobne warunki panują w innych kolonjach. Nawet trudno jest znaleźć robotników arabskich. W pewnych kolonjach żądają robotnicy arabscy nawet 200 milsów dziennie, więc 2 razy więcej, niż dawniej. Mówią, że arabscy plantatorzy zwracają się do żydowskich biur pośrednictwa pracy, ponieważ nie mogą znaleźć robotników arabskich. Z powodu braku wykwalifikowanych robotników praca musiała być odłożona. Jeśli obecny brak rąk robo-

czych jest wynikiem pracy sezonowej, to niewątpliwie latem będzie on dawał się mniej we znaki wobec dostatecznej ilości rąk roboczych. Godne pożałowania jest to, że obecny rozkwit gospodarczy Palestyny pociąga za sobą ujemne konsekwencje. Już w poprzednich numerach zwróciliśmy uwagę na pierwsze symptomy spekulacji ziemią i sztucznego wzrostu cen. Te niepocieszające tendencje wzmocniły się ostatnio jeszcze bardziej. Komorne w miastach wzrosło niesłychanie i mieszkańcy Tel-Awiwu zorganizowali się przeciw temu wyzyskowi. Zarząd miasta Tel-Awiwu stara się wszelkim sposobem przyśpieszyć budowę domów spółdzielczych.

PRACE PRZY RUROCIĄGACH NAFTOWYCH. Na stacji Ejn Charod założono obóz dla robotników, zatrudnionych przy układaniu rur naftowych Mossul - Hajfa. Wśród 40 robotników, zajętych pracami powyższemi, znajduje się tylko 3 Żydów specjalistów. Wśród robotników niewykwalifikowanych niema ani jednego Żyda. Są to wyłącznie Arabowie. Robotnicy niewykwalifikowani otrzymują po 130 milsów dziennie.

OBÓZ IRAQ PETROLEUM CO. Lekarz Naczelny Iraq Petroleum Co. oraz przedstawiciel służby zdrowia rządu palestyńskiego zbadali warunki sanitarne Afuli, albowiem ma tam powstać obóz robotników wyżej wymienionego towarzystwa naftowego. Teren przeznaczony pod obóz znajduje się w pobliżu linji kolejowej Afule — Balfurja.

ROBOTY PUBLICZNE DLA FELLACHÓW. Rząd palestyński organizuje ostatnio roboty publiczne dla rolników, dotkniętych nieurodzajem, natomiast nie będzie udzielał pożyczek. Wątpliwem jest, czy również rolnicy żydowscy dotknięci nieurodzajem skorzystają z tych prac publicznych, niewiadomo bowiem, czy płace będą utrzymane na poziomie minimalnych wymagań kulturalnego robotnika.

„ISLAMJA“ donosi, iż rząd palestyński polecił „Iraq Petroleum Co.“ przyjąć do pracy, przy układaniu rurociągów naftowych, bezrobotnych Arabów z Bejzanu i Dżasru.

Kolonizacja

ORGANIZACJA GRUPY OSIEDLEŃCÓW z pośród członków stanu średniego w Jerozolimie, zamierza urządzić kolonję w Wadi Hawarith na ziemi Ż. F. N. Plan ten przewiduje osiedlenie 50 rodzin na 1.000-cu dunamów. Przestrzeń 800 dunamów w Wadi Hawarith została oddana na osiedlenie 40 rodzin z sfer drobnokupieckich. Na obszarach tych nowych osiedli rozpoczęto pracę od parcelacji i wiercenia studzien. Podobne prace, jak i budowa domów, są w pełnym toku w szeregu innych osiedli, jak Tel-Zur koło Tel-Mond'u, Ewen Jehudah, osiedle rewizjonistów na ziemi Ż. F. N. przy Nataniah (35 rodzin), Kfar Brandeis przy Chederze i t. d. Pierwsza grupa, składająca się z 8-miu seferdyjskih rodzin, przybyła do Kfar Chitim.

DZIELNICA ROBOTNICZA W KOLONJI RAANANA. Rada robotnicza kolonji Raanana nabyła obszar, obejmujący 50 dunamów, przyczem dunam gruntu przypadnie a każdego osadnika. Działka, łącznie z urządzeniem, wynosić będzie ŁP. 27. Obszar nabyty mieści się w centrum kolonji i graniczy się z posiadłością „Irgun Raanana“, i „Kibuc Hachugim“. W centrum projektowanej dzielnicy wyznaczono specjalne obszary pod budowę gmachów publicznych dla całej kolonji, jak ambulatorjum Kasy Chorych, obóz dla imigrantów oraz stadjon klubu „Hapoel“. Budowa wyżej wymienionej dzielnicy jest obecnie realizowana dzięki pożyczce udzielonej przez „Bank Hapoalim“ (bank robotniczy) za pośrednictwem Kasy Pożyczkowo - Oszczędnościowej w Kfar Saba.

„EMIKA“. W Palestynie powstało nowe towarzystwo kolonizacyjne pod nazwą „Emika“. Majątek towarzystwa stanowią kapitały „Funduszu Pomocy“ (Keren Haezra) oraz tow. I. C. A. Na czele nowopowstałego towarzystwa kolonizacyjnego stoi p. Hexter, członek Egzekutywy Agencji Żydowskiej, szef departamentu rolnictwa.

KIBUC „BAMSYLA“ W NES ZIONA. Kibuc szomrowy „Bamsyla“, przebywający od niedawna w Palestynie, zdołał się urzą-

dzić i utrwalić swój byt na pewnych podstawach gospodarczych. Kibuc „Bamsyla" objął gospodarstwo kibucu galicyjskiego, który skolonizowany został na gruntach Ż. F. N. w Mizra. Kibuc posiada liczne warsztaty pracy oraz niedawno założoną pralnię chemiczną, która się pomyślnie rozwija.

TEL-ADASZYM. Ostatnio przeprowadzone w Tel-Adaszym wiercenia celem otrzymania wody dały pozytywne rezultaty. Wodę znaleziono na głębokości 50 metrów, przyczem studnia dostarcza 15 m. sześć. wody na godzinę.

KFAR GIDEON. W chwili powstania kolonja ta liczyła 230 rolników, pochodzących z Transylwanji. Trudności, napotkane przez kolonję, spowodowały zmiejszenie się liczby ludności do 8-iu rodzin i 5-ciu kawalerów. Agencja Żydowska, chcąca za wszelką cenę utrzymać osiedle powyższe, wyasygnowała większą sumę na budowę domów i rozwój gospodarstwa domowego.

KFAR BARUCH otrzymuje w tym roku od Agencji Żydowskiej fundusze potrzebne do ostatecznego ufundowania kolonji.

KFAR SABA. Po wypadkach w r. 1921 mało było chętnych do osiedlenia się w tej kolonji i tylko dzięki długoterminowym pożyczkom oraz innym udogodnieniom przybywali nowi koloniści. Obecnie sytuacja zupełnie inaczej się przedstawia. Niema w tej kolonji wolnej do sprzedaży ziemi. Wszystko jest zabudowane i uprawione.

WIELU ARABÓW W WADI CHAWARITH otrzymało od władz nakaz przesiedlenia się do Beizan, gdzie przygotowane zostały dla nich specjalne obszary rolne.

WARSZAWSKA SPÓŁDZIELNIA STANU ŚREDNIEGO „Pardes", przystąpiła już do pracy na gruntach Ż. F. N. w Wadi Chawarith. Spółdzielnia przeprowadza prace przygotowawcze za pośrednictwem tow. „Jachin". „Pardes" uzyskała pożyczkę w bankach palestyńskich na dogodnych warunkach.

„PALESTINE POST" informuje, iż sir Leon Lewison, prezes międzynarodowego zrzeszenia Żydów-chrześcijan, bawiący ostatnio w Palestynie, na zjeździe sekcji krajowej wyżej wymienionego zrzeszenia, zorganizował komitet, mający na celu osiedlenie na roli Żydów-chrześcijan w Palestynie.

W RECHOWOTH odbyły się uroczystości położenia kamienia węgielnego pod budowę gmachu Instytutu Chemicznego im. prof. dra Chaima Weizmana, który też będzie kierownikiem naukowym tegoż instytutu.

Miasta

TEL-AWIW

NOWA DZIELNICA ROBOTNICZA W TEL-AWIWIE. W Tel-Awiwie odbyła się uroczystość położenia kamienia węgielnego pod budowę nowej dzielnicy robotniczej. Dzielnica ta znajduje się niedaleko rzeki Jarkon.

Dochody magistratu miasta Tel-Awiw wynosiły w r. 1932/33 Ł. P. 135.000, czyli o 30% więcej niż w roku ubiegłym, a o 9% więcej, niż to przewidywał uchwalony budżet.

RUCH BUDOWLANY W TEL-AWIWIE. Wydział techniczny magistratu telawiwskiego wydał ostatnio zezwolenia budowy gmachów na obszarze 20.000 m. kw.

JAFFA

PRZEBUDOWA PORTU JAFFSKIEGO. Główny inżynier portu jaffskiego opracował plan przebudowy powyższego portu i przystosowania go do wymogów nowoczesnej techniki morskiej.

HAJFA

BUDOWA DOMÓW ROBOTNICZYCH W HAJFIE. W Hajfie odbyło się zebranie członków spółdzielni, mającej na celu wzniesienie domków robotniczych w dzielnicy „Kwuca B". Każde zabudowanie obejmować będzie 2 pokoje. Koszty budowy każdego domku wynosić będzie Ł.P. 210.—, z czego Ł.P. 70.— wpłacić mają przyszli osadnicy gotówką, resztę zaś Ł.P. 140.—

otrzymają w charakterze pożyczki od Robotniczej Kasy Pożyczkowej. Pożyczka ta będzie spłacana w ciągu 70 miesięcy, t. zn. po Ł.P. 2.— miesięcznie. Robotnicza Kasa Pożyczkowa otrzymała na ten cel specjalne Fundusze z „Bank Hapoalim" i z innych instytucyj spółdzielczych. „Merkaz Haawoda" podjęła się budowy tych domów i w znacznej mierze przyczyniła się do udzielenia wyżej wspomnianych pożyczek. Projektowane domy podobne będą do istniejącej już dzielnicy robotniczej w Hajfie przyczem konstrukcja ich będzie udoskonalona i znacznie tańsza.

ELEKTRYFIKACJA RAMLEH. Jerozolimskie Towarzystwo Elektryfikacyjne czyni przygotowania celem przeprowadzenia kabli elektrycznych z Jerozolimy do Ramleh. Długość odcinka tego wynosi 16 kilometrów. Kabel przeprowadzony będzie wzdłuż całego odcinka na słupach, za wyjątkiem terenu lotniska, gdzie przeciągnięty będzie pod ziemią.

BLISKI WSCHÓD

EGIPT

STATYSTYKI HANDLU ZAGRANICZNEGO za rok 1932 Egiptu wykazują spadek przywozu do 27,5 miljonów funtów (wobec 31,5 milj. w r. 1931) i wywozu do 27 milj. (1931 r.: 28 milj.). Anglja odebrała 38% eksportu egipskiego (wobec 36% w roku poprzednim), udział zaś Imperjum Brytyjskiego wyniósł 44%. W przywozie do Egiptu pozycja nie uległa zmianie (Anglja—24%, Imperjum Brytyjskie — 33%). Należy zwrócić uwagę na wzrost importu z Japonji do Egiptu z Ł.E. 1.535.000 w roku 1931 do Ł.E. 2.152.000 w r. 1932, t. zn. z 5% do 8%. Wzrost ten podobnie, jak i w innych krajach Bl. Wschodu spowodowany został wzmożeniem aktywności eksporterów japońskich i zwiększonym przywozem tkanin.

W PIERWSZYM KWARTALE b. r. przeszło przez kanał sueski 1.348 statków wobec 1.288 statków w tymże okresie roku ubiegłego. Dochody z tego tytułu wzrosły z 205.550.000 do 212.240.000 franków.

KOMISJA Egipskiego Długu Publicznego ogłosiła, że kupony od obligacyj, których płatność zapadła w dn. 1 maja, wypłacane będą w funtach papierowych. W wypadku orzeczenia płatności kuponu w złocie, posiadacze obligacyj otrzymaliby dopłatę w wysokości różnicy, obliczonej na podstawie parytetu złota. Zastrzeżenie to zostało umieszczone w zaświadczeniach, wydanych właścicielom obligacyj.

W ZWIĄZKU z odejściem Stanów Zjedn Am. Płn. od standardu złotego, administracja poczty postanowiła przeprowadzać rozrachunek z zagranicą na zasadzie franka zło tego.

NOWE MOSTY NA NILU. W końcu kwietnia odbyło się uroczyste otwarcie nowego mostu na Nilu pod Benha. W uroczystości wzięli udział król Fuad, rząd, Wysoki Ulema, kler, notable egipscy, przedstawiciele państw obcych i ludność miejscowa W dniu 6 czerwca oddany zostanie do użytku nowy most Kasr-el-Nil i w ten sposób zaspokojone zostaną potrzeby ruchu komunikacyjnego nad dolnym Nilem. Sprawa rozbudowy i modernizacji dróg żelaznych pozostaje nadal otwarta.

TOW. „ANGLO - EGIPTIAN OILFIELDS" wypłaciło 10%-ową dywidendę od akcyj „B" za rok 1932.

RZĄD EGIPSKI zezwolił 200 żydowskim lekarzom i prawnikom, którzy zmuszeni byli opuścić Niemcy w związku z ostatniemi wydarzeniami, na osiedlenie się i wykonywanie swych zawodów w Egipcie.

SYRJA

KRYZYS RZĄDOWY W SYRJI. Koła nacjonalistyczne przyjęły z zadowoleniem wiadomość o demonstracyjnej dymisji dwóch wezyrów z ramienia stronnictwa narodowego. Połączenie telefoniczne między Bejrutem a Damaszkiem zostało przerwane, a kupcy demonstracyjnie zamknęli sklepy na znak solidarności z akcją stronnictwa narodowego.

WYSOKI KOMISARZ PALESTYNY sir Artur Wauchope, bawił kilka dni w Bejrucie, gdzie był gościem francuskiego Wysokiego Komisarza Syrji, p. Ponsota. Jak donosi prasa arabska, w czasie bejruckiej wizyty omawiana była sprawa nowego układu taryf celnych między Palestyną a Syrją.

PODCZAS MANIFESTACJI na cześć przywódcy nacjonalistycznego Ibrarima Hananu, który przybył z Damaszku do rodzinnego miasta Chalaw, doszło do ostrego starcia między policją a tłumem demonstrannych.

IRAK

NOWY BUDŻET IRAKU przewiduje sumę 10.000 dinarów na założenie instalacyj elektrycznych dla oświetlenia w Bagdadzie, 22.000 dinarów na zabrukowanie i renowację ulic oraz 16.000 dinarów na budowę nowych dróg. Przeznaczone zostały również sumy na założenie nowych parków i ogrodów publicznych.

KRÓL FEJZAL dokonał uroczystego otwarcia nowego portu lotniczego w Bagdadzie. Na uroczystość tę zostali zaproszeni przedstawiciele państw obcych. Nowy port lotniczy w Bagdadzie ma wielkie znaczenie węzłowe dla linij z Egiptu, Palestyny i Syrji w drodze do Indji.

RZĄD IRASKI postanowił odrzucić wszystkie oferty na budowę rezerwuarów wodnych nad Eufratem i rozpisać powtórnie przetarg między czterema najtańszymi ofertantami. Wartość robót wyniesie około miljona funtów.

KRÓL FEJZAL udaje się w przyszłym miesiącu do Londynu, gdzie bawić będzie jako gość króla angielskiego Jerzego V. Dzienniki angielskie przypisują tej wizycie wielkie znaczenie polityczne.

AEROPLANY I CZOŁGI ANGIELSKIE DLA IRAKU. Do Bagdadu ma wkrótce przybyć eskadra aeroplanów, zakupionych przez rząd iraski w Anglji. Aeroplany te będą prowadzone przez pilotów iraskich. Rząd iraski postanowił również zakupić 10 czołgów. Na ten cel ma być przeprowadzona składka narodowa, jako dar narodu dla wojska.

TURCJA

POŁOŻENIE GOSPODARCZE TURCJI W R. 1932. Zbiory w r. 1932 nie wypadły naogół zbyt pomyślnie: zboże i bawełna ucierpiały z powodu suszy, a areał uprawy tytoniu i opium zmniejszył się poważnie. Niskie ceny na rodzynki, figi, orzechy, pistację i oliwę jadalną, mimo udanych zbiorów nie zapewniły plantatorom rentowności i w wielu innych wypadkach ceny płodów rolnych spadły poniżej kosztów produkcji, co spowodowało zaniechanie uprawy tych roślin.

Pogorszenie się warunków sprzedaży tytoniu w r. 1932 uważane jest za przejściowe w związku z ograniczeniami uprawy.

Wzrasta stale obszar uprawy buraków cukrowych, dzięki akcji pomocy rządowej dla cukrownictwa. W Tracji, w okręgu Uzun Kopru, cukrownia w Alpulu obsługuje 4.500 hektarów buraków cukrowych.

Zasiewy jesienne zboża osiągnęły stan z r. poprzedniego, a przewidywania zbiorów poza okręgami Gazi Antep i Siwas — dotkniętemi suszą, są naogół dobre.

Oprócz fig, rodzynek, pistacji i oliwek Turcja produkuje w dużych ilościach owoce wszelkiego rodzaju, których zbiór w r. ub. był mniej pomyślny. Z pośród owoców wymienić należy jeden z poważniejszych artykułów wywozu — morele — z Malatya, których wywóz w r. ub. wyniósł 400.000 ton. jabłka oraz orzechy z nad brzegów morza Czarnego. Zbiór jabłek spadł o około 40%; ładunki z Inebolu (1300 tonn) i Ordu (1000 tonn), skierowane zostały głównie do

Palestyny i Syrji, odpadł zaś największy odbiorca jabłek tureckich — Egipt — z powodu wprowadzonych restrykcyj przywozowych. Z powodu poważnego spadku cen w Europie, duża część orzechów została niesprzedana.

Głównym źródłem dochodu kraju jest hodowla. Pogłowie bydła ulega wielkim wahaniom w związku z ostrymi warunkami klimatycznemi, zwłaszcza w okresie zimowym. Poważne straty spowodowała również susza. Poza eksportem bydła do krajów sąsiednich jak Syrji, Palestyny, Grecji, Z. S. R. R. ludność utrzymuje się z produktów hodowli.

W ciągu ostatnich kilku lat daje się zauważyć wzrost hodowli drobiu, a jaja zajmują poważne miejsce w eksporcie z Turcji. Największe ilości eksportowane są z okręgów nad morzem Czarnem: z Samsun eksportowano w ciągu ostatniego roku jaja wartości Ł. T. 2.200.000, z Inebolu — Ł. T. 1.150.000, które skierowane zostały głównie do Marsylji i Barcelony. Francuskie i hiszpańskie zarządzenia ochronne spowodowały znaczny spadek cen.

Przemysł turecki, przechodzący pierwsze stadja rozwoju, jest prawie całkowicie skoncentrowany w okręgu Istambułu. Na rozwój przędzalnictwa i tkactwa wskazuje wzrost produkcji rocznej w Denizli do Ł. T. 7 miljonów, powiększenie ilości krosien w Gazi Antep z 600 do tysiąca. Badane są plany założenia nowoczesnych przędzalni.

Sytuacja młynów, zwłaszcza w sąsiedztwie arterji wodnych jest pomyślna. To samo można powiedzieć o garbarniach, pracujących na ekstraktach walonji. Tłocznie oliwy pracują na oliwkach i sezamie (produkty dla fabryk mydła).

Specjalną uwagę należy zwrócić na przemysł budowlany, rozwinięty głównie w Ankarze. Rozwój stolicy postępował w r. 1932 w szybkim tempie w ramach nowoczesnego zabudowania. Zaliczki przyznane przez Bank Hipoteczny umożliwiły rządowi wybudowanie gmachów Ministerstwa Rolnictwa, Gospodarki, Sprawiedliwości, Robót Publicznych oraz Sądu Kasacyjnego, co wpłynie na dalszą intensyfikację ruchu budowlanego.

W górnictwie jedynie przemysł węglowy w zagłębiu Zonguldak wykazuje wzmożoną działalność. Kopalnia ołowiu w Bailia Karaidin została z powodu kryzysu zamknięta, należy jednak w r. bież. spodziewać się jej otwarcia przez nowe towarzystwo, utworzone w r. 1932 p. n. „Société Anonyme Turque pour l'Amodiation de Mines et de Balia-Karaidin".

Kopalnia boraksu w wilajecie Balikesir podjęła produkcję na mniejszą skalę (wydobycie 400 tonn miesięcznie wobec 1.600).

Mimo konkurencji Naxosu kamieniołomy szmerglowe w Milas w wilajecie Mugla dostarczyły 6.000 tonn na eksport wobec 4.000 w r. 1931.

Budowa nowych linji kolejowych zrobiła dalsze postępy. Wykończone zostały w ub. r. odcinki Samsun Siwas i Kayseri-Ulucкihla, łącząc Istambuł z Ankarą i morze Czarne z morzem Śródziemnym. Rozważane są plany budowy portu i elewatorów zbożowych w Samsun, w celu powiększenia ruchu na tej linji.

Mimo złego stanu dróg, transport motorowy konkuruje skutecznie z kolejami, co oczywiście odbije się ujemnie, podobnie jak i w innych krajach na dochodach rządowych.

DŁUG OTTOMAŃSKI. Na zasadzie nowego układu, zawartego przez rząd turecki, z przedstawicielami posiadaczy obligacyj podpisanego w ambasadzie tureckiej w Paryżu w dn. 22 ub. m. wypuszczone zostaną tureckie bony narodowe w wysokości fr. 962.635.000, z których 940.193.000 fr. stanowią zobowiązania Turcji w Ottomańskim Długu Publicznym, a 22.443.000 fr. stanowi pokrycie innych zobowiązań tureckich. Nowe bony w odcinkach o nominalnej wartości 500 fr. oprocentowane są w stosunku 7,5 p. a., płatne półrocznie, przyczem pierwszy kupon zostanie zrealizowany 25 listopada b. r. Bony są na okaziciela i zostaną amortyzowane dopiero po 10-ciu latach we frankach fr., względnie w innej walucie wybranej przez Radę Długu. Emisja zostanie wykupiona w ciągu 50-ciu lat i zabezpieczona

jest zastawem na wpływach celnych Urzędów Celnych w Istambule, Galacie i Haidar-Paszy. Obecne bony ottomańskie zostaną zamienione na nowe bony. Układ został ratyfikowany przez Zgromadzenie Narodowe i zostanie przedłożony posiadaczom bonów do akceptu.

RZĄD TURECKI rozpisał subskrypcję na wewnętrzną pożyczkę w wysokości 12 miljonów Ł. T. Pierwsza transza tej pożyczki w wysokości 4 miljonów Ł.T. została przez subskrybentów pokryta z nadmiarem (Ł. T. 6.555.000). Kurs emisyjny pożyczki wynosi 95%, oprocentowanie 5%. Pożyczka zostanie spłacona w ciągu 20 lat.

MONOPOL SPIRYTUSOWY. Ostatnio dają się słyszeć ostre słowa krytyki pod adresem Tureckiego Monopolu Spirytusowego. Monopol z jednej strony nakłada podatek na napoje wyskokowe, produkowane przez prywatnych przedsiębiorców, z drugiej zaś strony konkuruje z nimi, wypuszczając na rynek towar z własnych fabryk. Mimo to jednak inicjatywa prywatna walczy skutecznie z wytworami monopolu. Najostrzejsze protesty wywołuje wyznaczenie poważnych sum na urządzenie nierentownych instalacyj.

NOWA LINJA KOLEJOWA. Zgromadzenie kolejowe upoważniło rząd do budowy linji kolejowej z Afyon — Karahisar do Antalya (Adalia). Projektowana linja stanowi zalążek przyszłej magistrali, łączącej Morze Czarne z morzem Śródziemnym. Poza gospodarczem znaczeniem za budową tej linji przemawiały poważne względy strategiczne: w wypadku wojny lub zapowiedzi jej umożliwi ona szybkie przeniesienie wojsk do miejsc zagrożonych.

GRUPA NIEMIECKA zawarła z rządem tureckim kontrakt na dostawę materjałów kolejowych na sumę Ł. 1.500.000.

PERSJA

UMOWA NAFTOWA ANGIELSKO-PERSKA. Ostatnio odnowiona, umowa naftowa angielsko-perska zezwala „Anglo-Persian Oil Co." eksploatować połowę obszarów, uprzednio posiadanych pól naftowych na południu i północy Persji. Umowa przewiduje zwrot terenów rządowi perskiemu, w razie, gdy do r. 1938 nie rozpocznie się ich eksploatacja. Uzyskany przez Anglję teren naftowy nie przekracza 100.000 mil kwadr. „Anglo Persian Oil Co." utraciło dotychczasowe uprzywilejowane stanowisko i nie będzie posiadało wyłącznego prawa układania rurociągów naftowych. Towarzystwo opłacać będzie 4 szylingi za tonę, pozatem rząd perski otrzymywać będzie 1/5 czystych zysków przedsiębiorstwa. W razie spadku funta, rząd perski otrzyma odszkodowanie w złocie. Koncesja udzielona została na 60 lat, potem zaś cały majątek przedsiębiorstwa przechodzi na własność państwa perskiego.

NOWA KONCESJA ANGIELSKA W PERSJI. „Daily Herald" donosi, iż rząd perski udzielił dyrektorowi „Anglo Persian Oil Co.", sir John Cadmanowi, koncesji na eksploatację nowych terenów naftowych. Źródła te zostały ostatnio odkryte. Wiadomość ta nie została jeszcze dotychczas oficjalnie stwierdzona.

PRODUKCJA ANGLO-PERSIAN OIL CO. wyniosła w miesiącu marcu 526.000 ton, co stanowi 1.454.000 ton w ciągu I-go kwartału bież. roku.

UWALNIANIE SIĘ PERSJI Z POD WPŁYWÓW Z. S. R. R. Z Teheranu donoszą, iż stosunki handlowe między Persją a Z. S. R. R. zostały zerwane. Persja odmówiła Sowietom prawa połowu ryb na wodach perskich. Sowiety zaś w odpowiedzi na zarządzenie rządu perskiego zastosowały retorsję, zabraniając Persom połowu ryb w okolicy portu Astrabad. Tendencję rządu teherańskiego jest uwolnić Persję z pod wpływów gospodarczych Rosji Sowieckiej.

RZĄD PERSKI zawarł kontrakt z szwedzką firmą Nydqist i Holm oraz dwiema firmami duńskiemi Kampmann Saxild Co. oraz Saaby Ilerche na budowę kolei transperskiej o długouści 950 km. Kontrakt opiewa na 320.000.000 kranów, a budowa ma być wykończona w ciągu 20 lat."

Towarzystwo Persian Caspian Fisheries Co. oraz sowiecka misja handlowa w Te-

heranie zawarły układ, na mocy którego towarzystwo sprzedaje całoroczny połów na morzu Kaspijskiem administracji rybołóstwa sowieckiego.

CUKROWNICTWO. Nowa fabryka cukru w Karadż, która została otwarta w listopadzie ub. r. została obecnie zamknięta z powodu braku buraków. Mimo nieuregulowanych zobowiązań z tytułu budowy tej cukrowni, rząd perski zarządził budowę 6-ciu nowych zakładów.

NOWA DROGA transelburska budowana w ciągu całego prawie roku została ostatnio otwarta dla ruchu. Droga ta łączy Karadż odległy o 25 mil od Teheranu z Dea-Now nad morzem Kaspijskim, wznosząc się w górach na wysokości 3.800 m.

TRANSJORDANJA

W AMMANIE odbyła się konferencja stronnictwa narodowego, na której wysunięto między innemi żądanie uznania interpretacji klauzuli, zawartej w punkcie 25 mandatu palestyńskiego, zgodnie z którą Transjordanja zupełnie wyeliminowana jest z obszaru, na którym ma być utworzona Żydowska Siedziba Narodowa.

ZJAZD PROWODYRÓW ARABSKICH W AMMANIE. Z inicjatywy Egzekutywy Arabskiej w Transjordanji, ma być zwołany do Ammanu zjazd prowodyrów arabskich Transjordanji, Palestyny i Syrji, mający zadecydować o metodach walki z „niebezpieczeństwem sjonistycznem".

EMIR ABDULLA, przeglądając prace nad spawaniem i układaniem rur naftowych, udał się w drugiej połowie kwietnia samolotem do Mossulu i Mafras.

BYŁY PREMJER rządu transjordańskiego, Hassan Chald Pasza, przebywa obecnie w Ammanie z specjalną misją polityczną. Ma on wpłynąć na emira Abdullę, aby ten ostatecznie porzucił wszelkie projekty związane z kolonizacją żydowską.

JAK DONOSI „AL DŻAMA", rząd transjordański wydał zarządzenie, zakazujące notarjuszom przeprowadzenia umów sprzedaży ziemi nieobywatelom Transjordanji.

ZAKAZ KOLPORTAŻU PISM: „Palestin" i „Islamja", ogłoszonym w związku z akcją tychże pism przeciwko żydowskim zakupom gruntu w Transjordanji, został obecnie zniesiony na skutek interwencji notablów transjordańskich.

CYPR

HANDEL W R. 1932. Sytuacja gospodarcza Cypru w r. 1932 pogorszyła się znacznie, co znalazło swe odbicie w wartości wymiany z zagranicą, głównie w spadku wartości wywozu. Ogólna wartość przywozu w stosunku do roku poprzedzającego spadła do Ł. 1.347.288, t. zn. o Ł. 66.813 (4,7%-, podczas gdy cyfry wywozu wskazują na spadek o Ł. 179.280 do Ł. 922.426 16,27%). Saldo ujemne bilansu handlowego wzrosło z Ł. 201.668 w r. 1930 do Ł. 312.395 w r. 1931 i do Ł. 424.862 w r. 1932. Ujemne saldo pokryte jest niewidzialnemi wpływami z tytułu ruchu turystycznego i przekazów krewnych z zagranicy. W eksporcie cypryjskim zwiększył się udział W. Brytanji z 20.39% w r. 1931 (Ł. 224.692) do 30.03% (Ł. 276.959), głównie dzięki wzrostowi wywozu chleba świętojańskiego, azbestu i ziemniaków.

OGÓLNY ZAŁADUNEK POMARAŃCZY do W. Brytanji w sezonie obecnym (do końca pierwszego kwartału b. r.) wyniósł 26.000 skrzyń.

ANGIELSKI MINISTER KOLONIJ, sir Cunclife-Lister zwiedził ostatnio Cypr, celem nawiązania bezpośredniego kontaktu z ludnością miejscową.

Ludność Cypru odniosła się jednak bardzo niechętnie do zamierzeń ministra.

Z CYPRU DONOSZĄ, że tamtejszy biskup grecko-ortodoksyjny, znany ze swych poglądów antysemickich, przedłożył angielskiemu Wysokiemu Komisarzowi na tej wyspie memorjał, w którym domaga się, aby zabroniono Żydom osiedlić się na Cyprze oraz wydano zakaz sprzedaży ziemi obcokrajowcom. Wysoki Komisarz odrzucił kategorycznie żądania biskupa.

S T A T Y S T Y K A

Handel zagraniczny Polski z krajami Bliskiego Wschodu

Handel zagraniczny Polski z krajami Bliskiego Wschodu w lutym 1933 w porównaniu z tymże okresem r. 1932 (dane G. U. S.).

Kraje	1932 Przywóz	1932 Wywóz	1933 Przywóz	1933 Wywóz	Saldo
	Tysiące złotych				
Palestyna	76	287	129	327	+198
Egipt	1090	95	430	201	—229
Syrja	—	119	—	63	+ 63
Persja	37	63	54	73	+ 19
Turcja	33	191	26	22	— 4

Handel zagraniczny Polski z krajami Bliskiego Wschodu w miesiącach styczeń—luty r. 1933 w porównaniu z tymże okresem r. 1932.

Kraje	1931 Przywóz	1931 Wywóz	1931 Saldo	1932 Przywóz	1932 Wywóz	1932 Saldo
	Tysiące złotych					
Palestyna	175	718	+ 543	199	826	+ 627
Egipt	1,540	1,090	— 450	1,127	531	— 596
Syrja	—	464	+ 464	—	96	+ 96
Persja	41	105	+ 64	94	196	102
Turcja	122	320	+ 198	737	150	— 587

Wywóz rur do krajów Bliskiego Wschodu za I-szy kwartał r. 1933. (dane Związku Eksportowego Polskich Hut Żelaznych).

KRAJ	Ilość ton	Wartość złotych
Palestyna	658.4	281,792.87
Egipt	70,7	34,642,—
Syrja	42,7	18,973,64
Irak	66,6	27,632,80
Turcja	62,4	24,611,63

Handel zagraniczny Palestyny

w roku 1932 w porównaniu z rokiem 1931.
Główne artykuły przywozu.

	1931		1932	
	tony	tys. Ł. P.	tony	tys. Ł. P.
Jęczmień	16,893	77	13,257	72
Ryż	9,788	117	12,813	151
Pszenica	21,196	166	21,445	183
Mąka pszenna	16,916	152	20,058	190
Bydło rzeźne (sztuk)	140,754	206	99,067	162
Ryby solone, suszone, wędzone	1,754	62	2,275	71
Kawa	854	37	805	48
Cukier	11,097	105	12,860	133
Kartofle	6.822	48	7,780	45
Węgiel	40.275	52	54,678	64
Drzewo na skrz. pomar. m^3	22,758	101	46,025	177
Drzewo budulcowe m^3	56,965	153	74,743	184
Żelazo w sztabach i kątach	10,606	58	13,201	67
Rury żelazne	4,670	85	6,419	119
Tkaniny bawełniane: bielone, farbowane, szare i drukowane	2,455	358	2,615	382
Tkaniny wełniane z czystej wełny i mieszane	146	106	152	153
Tkaniny jedwabne z czystego jedwabiu i mieszane	289	171	279	175
Odzież wierzchnia i spodnia	—	69	—	81
Obuwie skórzane	—	52	—	43
Nafta (litr)	38,650,573	92	37,492,817	79
Benzyna (litr)	15.635,386	164	20,240,125	183
Automobile (sztuk)	665	115	760	164
Opony i dętki	206	38	295	58
Nawozy sztuczne	3,729	33	6,028	62

Handel zagraniczny Palestyny w/g grup towarowych w 1928, 1929, 1930, 1931 i 1932.

Rok	1928	1929	1930	1931	1932
PRZYWÓZ					
Artykuły spożywcze, napoje i tytoń	1,800,986	1,911,158	1,393,009	1,535,129	1,784,830
Surowce i półfabrykaty	643,683	720,554	597,574	417,904	556,966
Wyroby gotowe	3,662,851	3,715,647	4,067,135	3,261,785	3,910,411
Różne i niesklasyfikowane	663,298	819,234	927,540	725,182	1,516,713
WYWÓZ					
Artykuły spożywcze, napoje i tytoń	1,050,989	1,101,529	1,476,070	1,229,663	2,025,664
Surowce i półfabrykaty	74,590	93,841	51,992	58,692	42,917
Wyroby gotowe	354,493	353,789	365,350	280,438	312,392
Różne i niesklasyfikowane	7,135	5,103	2,683	3,268	518

Handel zagraniczny Palestyny.
Dane porównawcze za lata 1928, 1929, 1930, 1931 i 1932.

PRZYWÓZ					
Import dla spożycia kraj.	6,770,818	7,166,593	6,985,258	5,940,000	7,768,920
Import w tranzycie	177,447	256,501	155,385	177,162	198,376
Import monet	17,949	12,310	3,229	2,025	155,501
WYWÓZ					
Eksport produktów palest.	1,487,207	1,554,262	1,896,095	1,572,061	2,381,491
„ w tranzycie	177,447	256,501	155,385	177,162	196,376
Reeksport	177,892	197,671	182,222	251,338	243,607
Eksport monet	22,254	212,667	1,654	226,467	1,505,952

Główne artykuły wywozu.

	1931 tony	1931 tys. Ł. P.	1932 tony	1932 tys. Ł. P.
Wina	—	31	—	41
Pomarańcze (skrzynek)	2,616,451	887	3,524,599	1,701
Grejpfruty ,,	80,507	40	149,801	80
Oliwa	—	19	—	20
Olej słonecznikowy	—	3	—	29
Arbuzy	15,928	48	10,979	31
Migdały	537	20	594	20
Skóry surowe i wyprawione	553	22	403	12
Soczewica	1,560	10	1,405	11
Cement	—	20	—	22
Pończochy	—	16	—	13
Odzież i bielizna	—	17	—	17
Mydło	—	120	—	108
Zęby sztuczne	—	16	—	13

Handel zagraniczny Palestyny w r. 1932 w porównaniu z r. 1931 w/g poszczególnych krajów.

	1931 Przywóz	1931 Wywóz	1932 Przywóz	1932 %	1932 Wywóz	1932 %
W. Brytanja	998,402	708,228	1,552,073	19,98	1,342,031	56,35
Egipt	1,025,547	177,945	1,165,607	15,00	128,734	5,41
Syrja	1,016.873	222,527	813,218	10.47	229,903	9,65
Niemcy	638,185	201,710	775,074	9,98	332,723	13,97
Rumunja	359,576	16,748	518,619	6,68	54,069	2,27
St. Zjedn.	257,370	19.781	520,446	6,70	18,632	0,78
Francja	213,535	41,181	339,888	4,38	35,333	1,48
Italja	244,460	12,262	292,396	3,76	13,217	0,55
Posiadł. bryt.	158,772	41,005	217.446	2,80	80,129	3,36
Belgja	150,121	11,351	179.679	2,31	4,574	0,20
Polska	38,499	17,538	101,355	1,30	16,355	0,70
Holandja	69,243	9,944	80,079	1,03	31,320	1,32
Szwecja	44,297	12,291	77.157	0,99	13,874	0,58
Danja	7.702	24,208	31,036	0,40	27,333	1,15
Turcja	81,691	—	201,875	2,60	—	—
Algier	—	13,524	—	—	991	0,05
Pozostałe kraje	635,727	37.818	892,972	10,29	52,129	2,18
Ogółem	5,940,000	1,572,061	7,768,920	100,00	2,381,491	100,98

Konwencja, regulująca warunki tranzytu międzynarodowego między Bejrutem i Damaszkiem

(lg) Między Towarzystwem „Compagnie du Chemin de Fer Damas Hama et Prolongements“, reprezentowanem przez jego Dyrektora, p. Nidelta a Inspekcją Generalną Urzędu Celnego, reprezentowanego przez jego Inspektora Generalnego, p. Gombalta, został zawarty następujący układ:

Towarzystwo „Compagnie du Chemin de Fer D. H. P.“ jest upoważnione na mocy tranzytu międzynarodowego, do skierowywania z Bejrutu do Damaszku lub z Damaszku do Bejrutu, towarów zagranicznych, przewożonych przez port Bejrut lub składanych w tymże porcie na mocy prawa składowego lub innego, zwalniającego towary te z opłat celnych lub jakichkolwiek innych.

T-wo „Compagnie du Chemin du Fer D. H. P.“ posiada plenipotenta przy Urzędzie Celnym w Damaszku i Bejrucie dla wszystkich spraw, dotyczących ekspedycji towarów na mocy tranzytu międzynarodowego.

Transport towarów z magazynów komory celnej na kolej, jak i też załadowanie towarów tych do wagonów będzie dokonywane pod nadzorem urzędników Komory Celnej.

MECHANIZM TRANZYTU MIĘDZYNARODOWEGO.

Towary, wysyłane na mocy tranzytu międzynarodowego, są zwolnione od składania szczegółowej deklaracji. T-wo „Compagnie du Chemin du Fer“ składa jedynie Urzędowi Celnemu w podwójnych egzemplarzach „feuille de route“, do której dołącza specjalne deklaracje, zwane „declaration de gros“.

Te deklaracje dołączone są do każdej przesyłki. Wskazują one na markę, numery, rodzaj towaru, wagę brutto i t. d., jeżeli towary są oszacowane według innej jakiejś jednostki.

Dla towarów oszacowanych według wartości, ciężar brutto i wartość są podane równocześnie.

„Compagnie du Chemin de Fer D. H. P.“ zobowiązuje się dostarczać towarów do Komory Celnej w miejscu przeznaczenia.

Administracja Komory Celnej składa „Compagnie du Chemin de Fer D. H. P.“ jeden egzemplarz „feuille de route“ i „deklarację de gros“, które idą razem z towarami i będą wręczane Komorze Celnej w miejscu przeznaczenia. Urząd Celny w miejscu wysłania towaru sprawdza marki, numery towaru i następnie opieczętowuje go.

Transport towarów może się odbywać pod nadzorem urzędników Komory Celnej.

Urzędnicy, eksportujący towar, są zwalniani z opłat za przejazd w jedną i drugą stronę.

Po przybyciu towaru na miejsce przeznaczenia, urzędnicy Komory Celnej sprawdzają, czy opieczętowanie nie zostało naruszone.

Po wręczeniu Urzędowi celnemu „feuille de route" i „declaration de gros" następuje szczegółowe zadeklarowanie towarów i poddaje się je sprawdzeniu zgodnie z obowiązującemi zasadami.

OPIECZĘTOWANIE TOWARÓW PRZEWOŻONYCH NA MOCY TRANZYTU MIĘDZYNARODOWEGO.

Towary przewożone na mocy tranzytu międzynarodowego powinny być przyjmowane tylko całemi wagonami.

W wypadku przyjęcia przez Urząd Celny przesyłek w koszykach, workach i t. p., obowiązany on jest tylko do przyłożenia pieczęci na workach, koszykach, lub w wagonie, w którym znajdują się te przesyłki.

Aby wagon mógł być oplombowany, musi odpowiadać następującym warunkom:

wagony użyte do przewożenia towarów, przyjętych na mocy tranzytu międzynarodowego, powinny posiadać zamknięcie pewne i łatwe, uniemożliwiające bądź kradzież towarów, bądź zamianę ich bez włamania.

Wagony lub przedziały powinny być tak skonstruowane, by uniemożliwiły ukrycie towarów przewożonych.

Każdy wagon powinien być po obu stronach zaopatrzony w numer.

Gdy w wagonach znajduje się kilka oddzielnych przedziałów, każdy z nich powinien być oznaczony inną literą.

Wszystkie części wagonu, tworzące przedział do przewozu towaru, powinny być tak skonstruowane, by uniemożliwiły naruszenie towarów od zewnątrz i ponowne ułożenie ich bez pozostawienia śladów.

Drzwi każdego wagonu zamkniętego powinny posiadać takie zamknięcie, któreby zapewniło całkowite bezpieczeństwo.

Konstrukcja zamku winna być tego rodzaju, by drzwi zamknięte można było otworzyć tylko przy użyciu siły i musi to pozostawić widoczne ślady.

Drzwi przesuwane, drzwi ruchome, i inne rodzaje drzwi używanych w wagonach zamkniętych powinny być zaopatrzone w śrubki.

Część dolna drzwi przesuwanych powinna być zaopatrzona w taki aparat bezpieczeństwa, któryby uniemożliwił odłączenie ich od szyn, na których się poruszają.

Aparat bezpieczeństwo może polegać na okuciu na drzwiach, które zamyka się kłódkami, a następnie — plombuje się.

Dla wagonów otwartych z drzwiami ruchomemi (np. wagony dla piwa) należy stosować takie zamknięcie, które nie mogłoby być oderwane z zewnątrz.

Otwory, stosowane w wagonach zamkniętych, a więc okna, wentylatory, będą zasłonięte przy pomocy kraty i blachy dziurkowanej.

Jeżeli otwory, o których jest mowa, są zamknięte nie przy pomocy kraty, lecz przy pomocy okienka z przesuwaczem lub samotrzaskiem, to te części powinny być przymocowane, mianowicie: okienka z przesuwaczem lub samotrzaskiem poziomym przy pomocy zamków, haczyków lub przy pomocy innych zamknięć, zaś okienka z przesuwaczem pionowym — bądź przy pomocy zamknięć, o których powyżej była mowa, bądź też przy pomocy kłódek celnych lub sznurów, zaopatrzonych w plomby celne tego rodzaju, by nie można było otworzyć okienka od zewnątrz bez włamania, ani bez pozostawienia wyraźnych śladów.

Wagony z przegrodami, np. wagony do bydła, które odpowiadają powyższym warunkom, mogą być użyte tylko do przewozu takich towarów, które jest trudno ukraść lub usunąć w całości lub częściowo. A więc towary ziarniste i mączne nie mogą być przewożone w wagonach, nawet jeżeli będą znajdować się w beczkach lub w workach.

Wagony otwarte, nie odpowiadające powyższym wymaganiom, a zaopatrzone w obręcze służące do przytwierdzenia skrzyń, mogą być użyte do przewozu takich towarów, których przewóz w wagonach zamkniętych jest wzbroniony ze względu na ich objętość (duże maszyny, części maszyn, kotły parowe), bądź ze względu na rodzaj towaru (drzewo, bawełna, koks, piasek, węgiel, zwierzęta, śledzie, nafta). W wypadkach wyjątkowych Urząd Celny decyduje, czy dla uniknięcia ewentualnej kradzieży towarów lub ich zamiany jest konieczne umieszczenie ich w skrzyni oplombowanej, czy też należy przedsięwziąć inne środki ostrożności. Władze kompetentne mogą nakazać, by przewóz tych towarów odbył się pod nadzorem specjalnych urzędników. Obręcze do przytwierdzania skrzyń powinny być przymocowane do wewnętrznej strony wagonu przy pomocy śrub i znajdować się one winny najwyżej 115 cm. ponad podłogą. Skrzynie powinny posiadać otwory, przez które możnaby było przeciągnąć sznur. Obręcze do zamknięcia skrzyń używa się tylko w ich górnej części.

Wielkość skrzyń zależna jest od celu do jakiego mają one służyć.

Przez oplombowanie dwóch połączonych ze sobą końców sznurka dokonywa się zamknięcia celnego.

Fakt zerwania oplombowania winien być stwierdzony przez urzędników Komory Celnej, a jeżeli ich na miejscu niema, to przez naczelników stacji kolejowej i T-wa „Compagnie du Chemin de Fer“. Ci urzędnicy powinni sporządzić protokuł. Wagony powinny być opieczętowane przez urzędnika, który sporządził protokuł.

Tych samych formalności należy dokonać i w innych podobnych wypadkach, które mają miejsce podczas przewozu towarów i dokonywują koniecznego ich przeładunku.

Urząd Celny w miejscu przeznaczenia stwierdza, czy oplombowanie nie zostało naruszone.

„Les feuilles de route“ i „declarations de gros“ są wręczane urzędnikom, którzy wyładowują towar.

Przeładunek towaru z wagonów do magazynów celnych dokonywa się pod nadzorem urzędników Komory Celnej.

T-wo „Compagnie du Chemin du Fer D. H. P.“ będzie odpowiedzialne wobec administracji Urzędu Celnego za wszystkiego czynności dokonane przez nie na mocy tranzytu międzynarodowego. Kary przewidziane są w uchwale Nr. 2744 z 19 lipca 1929 r. (art. 3, 4, 5, 6, 7, 10).

Rozporządzenia szczególne.

Tow. „Compagnie du Chemin de Fer D. H. P.“ obowiązuje się dostarczyć bezpłatnie administracji Urzędu Celnego na stacjach Damaszek i Bejrut:

1. biur i mieszkań dla urzędników, zajmujących się czynnościami celnemi,
2. składów wystarczająco obszernych.

Aż do nowego rozporządzenia:

a) biurami w Bejrucie będą biura Urzędu Celnego.
b) Urząd Celny w Damaszku będzie w dalszym ciągu posługiwać się jak dotychczas lokalami i magazynami, któremi rozporządza na dworcu Karnawat.

Ponowne ustąpienie tych lokali i magazynów D. H. P. może być dokonane jedynie za zgodą kontrahentów.

Jeżeli dworzec towarowy będzie przeniesiony z Karnawat do Baremke lub gdziekolwiek indziej, Tow. „Compagnie du Chemin de Fer D. H. P.“ będzie zmuszone oddać do dyspozycji Komory Celnej lokale konieczne do wykonywania różnych czynności urzędniczych.

PRENUMERATA:

Kwartalnie	*zł.*	*4.—*
Półrocznie	*„*	*7.50*
Rocznie	*„*	*15.—*
Cena pojedyńczego egzemplarza	*„*	*1.50*

CENY OGŁOSZEŃ:

1/1 stronica	*zł.*	*200.—*
1/2 „	*„*	*110.—*
1/4 „	*„*	*60.—*

Za ogłoszenia trójjęzyczne (polski, angielski, hebrajski) dolicza się 50% do cen powyższych.

Wydawca:
POLSKO-PALESTYŃSKA
IZBA HANDLOWA.

Redaktor: J. KINCLER
abs. W. S. H.
Sekretarz: P. WASERMAN